

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Mikrokosmy: fenomén Zinu a jeho uplatnění ve výtvarné výchově

Microcosms: the phenomenon of Zine and its application in art education

Barbora Nováková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Martin Raudenský, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B VV

Rok odevzdání: 2023

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Mikrokosmy: Fenomén Zinu a jeho uplatnění ve výtvarné výchově potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 9. 7. 2023

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Martinu Raudenskému, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji všem autorkám, které se svou tvorbou podílely na mém výtvarném projektu, autorům za poskytnutí rozhovoru a osobních konzultací, dětem, se kterými jsem mohla tvořit, a jejich rodičům za shovívavost, svým přátelům, rodině a partnerovi za podporu a inspiraci.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se pokusí objasnit fenomén zinu a najít jeho uplatnění ve výtvarné výchově. Ziny jsou zde představeny jako komunikační a tvůrčí prostředky. Jedná se o nekomerční nízkonákladové publikace, které obvykle vznikají uvnitř zájmové skupiny nebo subkultury. Teoretická část se bude zabývat vznikem média zinu, jeho různými charakteristikami a významy a zaměří se na současné přístupy k němu. Bude zkoumat možné přínosy média zinu v pedagogice a uvede návrhy, jak zin integrovat do výuky, konkrétně do výtvarné výchovy, s ohledem na rámcové vzdělávací programy a zkušenosti pedagogů. V praktické části bude představen proces tvorby kolektivního zinu, kdy bude oslovena mladá generace tvůrců za účelem vytvoření ucelené série ilustrací a designu. Zin vznikne v digitální i tištěné podobě.

KLÍČOVÁ SLOVA

zin, časopis, média, výtvarná výchova, mediální výchova, nezávislé publikování, nekomerční publikování, design

ABSTRACT

The bachelor's thesis will try to clarify the phenomenon of zine and find its application in art education. Zines are presented here as means of communication and creativity. They are non-commercial, low-cost publications that are usually produced within an interest group or subculture. The theoretical part will deal with the emergence of the zine medium, its various characteristics and meanings, and will focus on contemporary approaches to it. It will examine the possible benefits of the medium of zine in pedagogy and make suggestions on how to integrate zine into teaching, specifically in art education. The framework curricula and teachers' experience will be taken into account. In the practical part, the process of creating a collective zine will be presented, when the young generation of creators will be approached in order to create a coherent series of illustrations and designs. The zine will be produced in both digital and print formats.

KEY WORDS

zine, magazine, media, art education, media education, independent publishing, non-commercial publishing, design

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Zin.....	9
1.1.1 Typické techniky	9
1.1.2 Význam zinu	10
1.2 Klasifikace zinu (subkultur)	11
1.2.1 Počátky – Fanziny.....	11
1.2.2 Od fandomu k hudbě – Hudební ziny.....	11
1.2.3 Feministické ziny, Queer	13
1.2.4 Ziny podle média	15
1.3 Současnost	15
1.4 Časopis <i>Nájezd</i>	17
1.5 Materiálnost a tisk	18
1.6 Shrnutí	20
DIDAKTICKÁ ČÁST	21
2.1. Ziny v pedagogice	21
2.1.1 Ziny ve výtvarné výchově	23
2.1.2 Propojení mediální a výtvarné výchovy	24
2.1.2.1 Zin jako médium pro výtvarné vyjádření a následné propojení s mediální výchovou.....	25
2.1.2.1.1. Reflexe z blokového kurzu	30
2.1.3. Výroba autorského zinu s dětmi	31
2.1.3.1 Závěrečné hodnocení tvůrčí aktivity s dětmi.....	37
PRAKTICKÁ ČÁST	39

3.1 Vybraná skupina autorek	39
3.2 Obecné zadání zinu	40
3.3 Zpracování.....	41
3.3.1 Vlastní zpracování.....	45
3.4 Výstup praktické části.....	48
3.5 Závěrečné hodnocení praktické části.....	50
ZÁVĚR.....	51
SEZNAM UŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ.....	53
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	56
SEZNAM PŘÍLOH	57
PŘÍLOHY	58

ÚVOD

Práce se věnuje médiu zinu jako komunikačnímu a tvůrčímu prostředku, který má potenciál využití ve školním prostředí. Cílem práce je prozkoumat fenomén zinu, proces tvorby tohoto média a jeho roli v pedagogickém prostředí a získané poznatky zohlednit pro následné možnosti integrace média zinu do výuky výtvarné výchovy, navržením vlastních tvůrčích aktivit pro děti na toto téma. Výtvarná výchova je zde představena jako kreativní prostor, kde žák může svobodně tvořit, nacházet nová témata, zkoumat tradiční techniky tvorby i prostředky soudobé vizuální komunikace, učit se kritickému myšlení a sdílet své zkušenosti s ostatními.

Teoretická část práce se zaměřuje na vymezení základních pojmů, které se v rámci hnutí zinu používají, na stručnou klasifikaci zinů, jejich funkce a význam pro danou subkulturu, na historické i současné tituly, autory, studia, nakladatelství a distribuci a na problematiku materiálnosti a tisku v post-digitální době. V didaktické části se práce zabývá možnostmi využití předchozích poznatků ve výuce dětí a uvádí konkrétní návrhy tvůrčích aktivit s dětmi. U zrealizované aktivity poskytuje záznamy o jejím průběhu a závěrečné hodnocení. Autorská část práce popisuje proces vzniku kolektivního zinu, na kterém se podílely autorky z vybrané tvůrčí skupiny. Výstupem je zin v tištěné podobě i jeho elektronická prezentace. Zin má ucelenou koncepci, určenou na základě zájmů a postojů vybrané skupiny: název, téma a styl.

TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Zin

Zin, v originálním znění „zine“ je odvozen od slova „magazine“. Na rozdíl od komerčního média časopisu se jedná se o „*nekomerční, neprofesionální, nízkonákladové publikace distribuované, produkováné a publikované samotnými tvůrci*“ (Duncombe in Hroch, 2022, s. 15). Tyto publikace často vznikají mimo hlavní proud uvnitř vybrané zájmové skupiny nebo subkultury. Ziny jsou specifické nejen svým obsahem a estetikou, ale i etikou produkce (Robinson, 2018). Na domácí půdě se někdy používají rovněž označení „DIY časopisy“ nebo „samizdatové časopisy“. Techniky tvorby zinů nebývají nijak omezené, naopak často vznikají neotřelými kombinacemi různých druhů výtvarných médií. „*Často si (ziny) přivlastňují obrázky a text z jiných zdrojů, včetně komiksových knížek, plakátů, obalů alb, graffiti, tagů, thrasher (skateboard) art, návrhů tetování, televize a dějin výtvarného umění*“ (Congdon, 2003, s. 45). I přes svůj hravý vzhled se mnohdy zabývají vážnými tématy. Jedná se o problematiku genderových rolí, sexuální orientace, náboženství, životního prostředí, politické a etnické příslušnosti, třídní struktury, kapitalismu a konzumní společnosti (Congdon, 2003).

V angličtině jsou producenti zinů nazýváni „zinesters“. V rámci této práce budu pro tvůrce zinů používat termín „zinsteři“. „Zinsterství“ je zde pak pojmenovaný fenomén – veškerá aktivita kolem výroby a distribuce zinu (Michela et al., 2021).

1.1.1 Typické techniky

V rámci hnutí zinu jsou často používané pojmy „DIY“, „cut'n'paste“ a „radikální brikoláž“. Princip DIY – do it yourself, tedy, udělej si sám – zahrnuje všechny podomácku vyrobené předměty. Mohou to být vlastní nevšední hudební nástroje, kousky oblečení nebo malá umělecká díla. Ideově je smysl DIY etiky založen na tom „...*být co nejmíň závislej na oficiální kultuře a opírat se co nejvíc o kontrakulturu*“ (Almer, 2016). Ziny často vznikají metodou radikální brikoláže, z francouzského slova „bricoler“, kutit, dávat dohromady. Autoři chaoticky slepovali stránky z různých komponentů, mezi nimiž se objevoval obraz, text i již vzniklé koláže z jiných časopisů (Michela et al., 2021). „*Tento punkový styl se odrážel v grafickém chaosu, ve snaze neustále zpochybňovat zaběhlá typografická a jazyková pravidla. Autenticitu ještě*

podpořilo využívání nespisovných a vulgárních slov a ostentativní tolerování gramatických chyb a překlepů ze strany tvůrců“ (Michela et al., 2021, s. 12). Dalším způsobem výroby typickým pro ziny je technika cut'n'paste. Jde o organickou metodu zahrnující stříhání či trhání papíru a nalepování jeho výstřižků na jiný papír. Tak vzniká layout, tedy rozložení stránky. Při lepení získává zin také specifickou vůni, díky použitému inkoustu, papíru a hlavně lepidlu (Michela et al., 2021). Množení zinů probíhalo buď pod rukama autorů přes kopírovací papíry, přes cyklostyl (mimeograf) nebo se tisklo na xeroxové kopírce (Hroch, 2022). Cyklostyl je přístroj na množení písemností, „...u cyklostylu jste mohli šablony použít jen pro určitý počet kopií a pak je vyměnit. U xeroxu bylo jedno, jestli uděláte 20 nebo 5000 kopií, pokud vám tedy nedojde papír“ (Hroch, 2022, s. 115). Na principu cyklostylu funguje i v současnosti oblíbený risograf, „...který má větší možnosti barev a jistý půvab rastrování“ (Hroch, 2022, s. 118). Zinsteři techniku risografu a xeroxu často kombinují (Hroch, 2022). Pro mnoho autorů DIY časopisů stále platí i takový zvyk, že si tisknou časopis v práci nebo si hledají levnou tiskárnu. Ke kultuře zinů patří také slovní spojení „tvorba na koleni“, kdy publikace umělci vyráběli přímo během nějaké akce, např. koncertu (Michela et al., 2021). Kouzlo zinu spočívá právě v tom, že si jej může vyrobit kdokoliv, kdekoliv a o čemkoliv.

1.1.2 Význam zinů

Ziny a publikace jim podobné vznikly proto, aby dostali hlas i ti, kteří často nebyli vyslyšeni. Okolo zinů se tak začala budovat komunita lidí s podobnými zájmy a postoji. Předchůdci zinů byly publikace, které vycházely z vlastní iniciativy i vlastních peněz za účelem vymezení se proti soudobému establishmentu (Ryšávka, 2010).

„Za předchůdce zinů lze považovat pamflety a broadsheety, vydávané během revoluce proti anglické nadvládě americkými patrioty, jako byl například Benjamin Franklin“ (Ryšávka, 2010, s. 12). „Ve 20. letech 20. století umělecká a filozofická hnutí, např. surrealisté, vytvářela své malé série časopisů nebo brožur jako fóra pro své nápady“ (Wan, 1999, s. 15). Jednalo se o tzv. „malé magazíny“, které obsahovaly umělecká díla příliš avantgardní pro komerční tisk. Později to byla také samizdatová¹ literatura, publikovaná navzdory cenzuře, na vlastní náklady, i přes riziko pronásledování státní mocí (Ryšávka, 2010).

---

¹ Výraz samizdat vznikl v Sovětském svazu jako opozice Gosizdatu, označující oficiální nakladatelství (Hroch, 2017).

1.2 Klasifikace zinů (subkultur)

1.2.1 Počátky – Fanziny

Ve 30. letech 20. století vycházel v Americe sci-fi časopis *Amazing Stories* šéfredaktora Huga Gernsbecka, který později vyzýval čtenáře, aby mu zasílali své příběhy a fanoušci tak získali možnost být v časopise publikováni. Zároveň se zveřejňovaly adresy autorů dopisů, aby si mohli dále dopisovat i mezi sebou. Tak se formoval fandom (Ryšávka, 2010). Taková spolupráce mezi fanoušky a autory byla zásadní a objevují se tu první znaky zinsterství, které se projevují jako potřeba a následná podpora sdílení. V roce 1929 byl vydán historicky první fanzin *Cosmic Stories*, v roce 1930 *The Comet* a *The Planet* (Ryšávka, 2010). V Československu byly fanziny často vydávány pod záštitou nějakého klubu s oficiálním zřizovatelem. Tak se fandom vyhnul možnému podezřívání ze strany režimu (protože i fanziny byly tehdy samizdatovou literaturou) a zařídil si snadnější distribuci (Hroch, 2017). Nejznámějšími českými sci-fi fanziny byly *Villoidus*, *Ikarie XB*, *Poutník*, *Makropulos* či *Trifid* (Michela et al., 2021). Autorem obálek sci-fi fanzinů *Slan* nebo *Ikarie XB* byl výtvarník a ilustrátor Teodor Rotrekl, obálky fanzinů *Villoidus* a *Poutník* ilustroval Kája Saudek (Hroch, 2017).

1.2.2 Od fandomu k hudbě – Hudební ziny

Vedle hlavního předmětu zájmu fanzinů – sci-fi – se čím dál více do popředí dostávala hudba, raný rock'n'roll, rhythm and blues, jazz a soul. Později v 70. letech propukla obrovská fascinace punkem a metalem. V tuto dobu se název „fanziny“ začal používat pouze pro časopisy vycházející v rámci nějakého fandomu a pro publikace s jinou tematikou se ustálil název „ziny“. Hudební ziny obsahovaly rozhovory se členy kapel, recenze nových desek, pozvánky na koncerty nebo příběhy z tour (Atton, 2006). Byly ilustrované anarchistickými obrázky a spojované radikální brikoláží, která se stala hlavní charakteristikou vizuálního jazyka punkových publikací (Hebdige, 1979). Tvorba umělce Jamieho Reida je založena na punkových anarchistických kolážích, které se staly jeho charakteristickým stylem. V 70. letech se proslavil dnes již kultovní vizuální identitou, kterou vytvořil pro britskou punkovou kapelu Sex Pistols (Velimirovič, 2017).

Historie hudebních zinů je velmi rozsáhlá, zejména pak punkových a metalových. V této kapitole uvedu pouze tituly, které považuji za významné či zajímavě zpracované. Budu se zabývat primárně českou a slovenskou zinovou produkcí.

Hudebním a subkulturně zaměřeným časopisem, vycházejícím ilegálně v samizdatu, bylo *Vokno* a jako jeho samostatná příloha byly vydávány *Voknoviny*. Aby časopis svým názvem a údaji o periodicitě nebudil podezření státní moci, byla jeho titulní strana ponechána bez textu, pouze s malbou okna (Michela et al., 2021). Po zániku *Vokna* navázal na jeho tradici časopis *Živel*, který vychází od roku 1995 dodnes. Odkazuje se k tzv. kyberpunku. Společně s tématy jako jsou alternativní hudba nebo subkulturní scény se zabývá virtuální realitou, vztahem mezi strojem a člověkem a otázkami o budoucnosti lidstva (Dokoupil, 2002).

Mezi zinstery se postupem času ustálily kultovní názvy zinů a jména jejich autorů. Jednalo se o hudební nadšence, kteří se posléze stali i vydavateli. Filip Fuchs v 90. letech začal vydávat brněnský zin *Hluboká orba*, který se původně inspiroval hardcore-anarchistickými² ziny *Šot* a *Malárie*. Dalším výrazným jménem je Ladislav Oliva, který vydával metalové časopisy *Faraon* či *FUCKer* (Hroch, 2017). Zdeněk Michalička vydával death metalový zin *Mosher* (Michela et al., 2021). „*Amatérský improvizovaný měsíčník o české tvrdé rockové scéně*“, jak jej popisují sami autoři, byla kultovní *Bažina*, která vznikla v Olomouci (Seznam tiskovin. Archiv českých a slovenských subkultur). Metalisté byli ve vizuálním zpracování časopisů pečlivější než punkeři (Michela, osobní konzultace). Mezi typické prvky metalových zinů patřila výrazná loga hudebních skupin a kresby pentagramů, křížů, lebek, koster apod (Michela et al., 2021). Mezi další ziny tvrdé hudební scény patřily například *Metaliště*, *Baranidlo*, *Metalmánie*, *Narkóza* či *Drunk nach Osten* (viz. Příloha 1), anarchistické *A-Kontra* či *Cabaret Voltaire*. Slavný český rapper a výtvarník Vladimír 518 vydával v 90. letech metalový xeroxový zin *Skeleton* (Seznam tiskovin. Archiv českých a slovenských subkultur).

V současné době vydává mnoho punkových a metalových kapel ziny, které si pravidelně přivážejí na své koncerty, společně s plakáty, potištěnými tričky a vydanými nahrávkami. V roce 2020 byla na pražském festivalu ilustrace a komiksu Lustr představena produkce pěti výtvarníků a hudebníků, kteří se podílejí na tvorbě grafik pro metalové a punkové koncerty. Jakub Hrdlička a Vojtěch Jasanský vystupují jako autorské duo Děda a Myšinka a ve své tvorbě často pracují s efektem špinavé patiny – využívají chyby, jako jsou zamlžení, zbarvení nebo osvětlení při tisku (Hroch, 2022). Součástí výtvarného

---

² „Hardcore byl oproti punku rychlejší, dravější, živelnější a také političtější; známé heslo říká, že „hardcore je víc než hudba““ (Hroch, 2022, s. 51).

uskupení na festivalu dále byli David Dolenský, Tomáš Mítura a David Kukol' pod přezdívkou Serus. Jako kolektiv v tomto složení se poprvé prezentovali na výstavě Metal v pražské galerii Xao (Manifest 2020. Lustr 9). Studio, které zprostředkovává risografický tisk některých z jejich grafik je nakladatelské studio Dark Press.

Marie Fišerová pod uměleckým jménem Ma Rie vydává hardcore hudební zin *Mazinérie*, který je výrazný svým výtvarným vzhledem. Vychází v černobílé podobě a kombinuje fotografie, články a kresby. Často obsahuje příspěvky přizvaných umělců. Texty psané na psacím stroji se objevují v juxtapozici se screenshoty konverzací na sociálních sítích. Marie Fišerová je členkou plzeňské metalové skupiny Levaq. Marek Zeman působí jako zpěvák v metalových kapelách, například v kapele Bahratal, a vydává zin *Kolyma Tales* (Hroch, 2022).

Polí5 na pražském Palackém náměstí je vydavatelství, internetová prodejna a provozovatel knihkupectví a antikvariátu Rekomando. Sortiment prodejny je nesmírně rozsáhlý a kromě knih, starých i nových vinylů, CD, komiksů, triček či plakátů zde můžeme najít i ziny a odborné publikace, které se jimi zabývají. Vedle starších i aktuálních hudebních zinů jsou zde v prodeji i autorské sbírky. Československým zinem, který se věnuje kultuře ska a reggae je *Reggae Recipe* (viz. Příloha 2).

1.2.3 Feministické ziny, Queer

Feministická témata se dostávají v současném kulturním i akademickém prostoru do popředí a velkou roli v tomto převratu hrály i feministické ziny. Tato kapitola stručně popisuje vznik feministických zinů, jmenuje některé z nich a zabývá se jejich současnou rolí zejména na domácí půdě. Vzhledem k atraktivitě těchto témat považuji tuto kapitolu za potenciální základ pro jejich další zkoumání.

Ve 30. letech 20. století vzniklo ve Spojeném království tajné sdružení navzájem si dopisujících žen The Cooperative Correspondence Club (Laurel, 2015) a jejich korespondenční časopis je dnes považován za předchůdce feministických zinů. Vznikl jako reakce na inzerát mladé matky, která v místním časopise prosila jiné matky o rady. Obdržela mnoho dopisů od žen z celého Spojeného království a společně se rozhodly, že si budou navzájem dopisovat. Tak vznikl CCC zin (Šichanová, 2014). Ženy si dopisovaly tajně a pod pseudonymy (Laurel, 2015). „*Editorka dopisy seskládala do časopisu a poslala ho první ženě na seznamu. Každá členka měla přesně 24 hodin na to, aby si číslo korespondenčního zinu přečetla a pak musela magazin poslat dále*“ (Laurel, překlad Kopecká, 2015, s. 147). Do CCC přispívalo

svými zkušenostmi 25 žen z různých sociálních vrstev, sdílely své příběhy z pozic manželek a matek, vyměňovaly si recepty a později se diskuse rozšířily na témata sexuality či antikoncepce. Dopisovaly si asi 55 let (Laurel, 2015).

V 90. letech během 3. vlny feministického hnutí došlo v USA ke zformování hnutí Riot Grrrls, obklopujícího ženské a dívčí punkové kapely. Filozofie Riot Grrrls spočívala v podpoře pospolitosti žen, jejich rebelii a vymezování se proti zaběhlým patriarchálním a kapitalistickým tendencím. Ženy bojovaly proti sexismu, incestu, zneužívání dětí, obtěžování a sexuálnímu násilí. Tehdejší feministické publikace získaly název „grrrl ziny“. Přívrženkyňe hnutí nabádaly ženy a dívky k zakládání punkových kapel, tvorbě časopisů, ale i scházení se a podpoře mimo tyto tvůrčí činnosti (Hroch, 2017).

V Československu je nejdéle vycházejícím a nejznámějším feministickým zinem *Bloody Mary*, typická svou červenou obálkou s heslem „*Because every girl is a riot grrrl*“. Poprvé vyšla v roce 2000 (Hroch, 2017). Časopis umožnil ženám společně sdílet veřejností zanedbávaná témata, týkající se partnerství, sexuality nebo přijímání vlastního těla. Vedle závažných feministických otázek poskytoval i návody, jak vystoupit proti proudu, například výrobou vlastního punkového oblečení. Samotná práce na zinu formovala nová silná přátelství. Dále vycházely feministické ziny *Esbat*, *Wicca*, *Přímá cesta* a v Brně *Potměchuť* (Hroch, 2017). Nejstarší z nich a první feministický projekt je *Wicca*, soustředící se na tematiku čarodějnictví a propojování ekologie a feminismu s mytologií a pohanstvím (Kopecká, 2018). Mladšími ziny byly *Drzost*, *Obrovská*, *Femidom* či *Houpačka* a radikálně queer zin *Q_Kvér* od tvůrkyň *Bloody Mary*. Nejmladší z této kategorie je *Rote Zora* (Michela et al., 2021). V současné době vychází feministických a queer zinů mnoho. Jedním z takových projektů je například zin *ADD*.

Na tematických festivalech se často prezentují distra – uskupení, která ziny distribuují. Jedním z nich je například Spinkdistro, odkazující k anarchismu, feminismu a problematice genderu (Spinkdistro). Malé nezávislé nakladatelství Adolescent byl původně samizdatový LGBT+ projekt, v současné době je rozšířen o další témata, stále si zakládá na DIY stylu a v publikacích často experimentuje s textem. Brněnsko-pražské queer uskupení Kolektiv Plusko+ vytváří vlastní trička, samolepky a překládá zahraniční publikace, zabývající se queer problematikou (Stánky a distra. Anarchistický festival knihy). Výhradně v digitálním prostředí vychází feministický web magazín *Druhá: směna*, do kterého je možné přispívat svými texty (Otevřená výzva: Feministický nerůst. Druhá: směna).

1.2.4 Ziny podle média

Existují různá hlediska, podle kterých lze ziny klasifikovat. Od hudebních či feministických zinů, které jsou tak označeny podle obsahu, se dále lze setkat se ziny, specifickými spíše svou formou nebo použitým druhem média. Může se jednat o fotoziny, komiksové ziny nebo ziny tištěné konkrétní tiskařskou technikou. Mezi komiksové tituly zinů patří např. *BubbleGun* nebo *Sorrel* (Hroch, 2017). Mara Infidelious je ilustrátorkou současných komiksových zinů. Její tvorba je výrazná specifickým zpracováním písma, nadsázkou a humorem. Mezi příklady komiksových zinů ilustrovaných touto autorkou patří tituly *Sklenice černé kávy* podle stejnojmenné hry Jaroslava Haška (viz. Příloha 3), *Spiritus* nebo *Postmortalia* podle příběhu Jaroslava Klímy (Mara Infidelious. Duchomor.com). Její ziny bývají obvykle označeny symbolem lebky.

Poměrně novým médiem jsou v českém prostředí fotografické ziny. Jejich produkci lze zaznamenat v malých artových knihkupectvích nebo v tvorbě studentů na uměleckých školách. Na zin festech jsou však fotoziny „v naprosté menšině a zaostávají za výtvarnými či designovými“ (Hroch, 2017, s. 199-200). Václav Tvarůžka je autorem fotozinů, které mají dokumentární charakter a citlivý rukopis (Hroch, 2017). Oblíbenými tiskařskými technikami jsou v současnosti risografie či sítotisk, o kterých se podrobněji zmíním v následné kapitole mapující současnou zinovou scénu.

1.3 Současnost

„Ziny jsou jedním z nejlepších příkladů undergroundového hnutí, které přežilo tlaky konzumerismu“ (Wan, 1999, 15), avšak „Hranice mezi zinem a profesionální publikací již nejsou absolutní“ (Wan, 1999, s. 16). Mnoho zinů nadále představuje alternativy ke korporátním médiím, avšak postupem času si vyvinuly i svou novou kulturu. Ziny získávají nové specifické charakteristiky a rysy svého obsahu a vzhledu. Rozdílem je také to, že někteří autoři si dokážou vydáváním zinů či pořádáním workshopů vydělat (Wan, 1999). Na rozdíl od punkových zinů jsou současné autorské ziny často tištěné barevně, na kvalitním papíru a svázané kvalitní vazbou profesionály v tiskárně. Postupně se stávají artefakty, ne primárně zdrojem informací, takže vizuální stránka nabývá na důležitosti (Hroch, 2017).

„Prvotně ziny, v nějakých těch padesátech letech, se tiskly jenom kvůli tomu, že vlastně nebyla žádná jiná možnost to oficiálně prezentovat. Tam k tomu byl nějaký politický důvod, tehdejší. Nyní už je to dostupný.“

Nyní si může každé svoje názory vytisknout, nějak je naaranžovat a streamovat dál" (Autor samizdatového časopisu *Nájezd*, rozhovor, 2023).

Současnými oblíbenými technikami výroby zinů jsou sítotisk a risografie (viz. Příloha 4). Výraznými distributory jsou risografické studio a nezávislé nakladatelství Kudla Werkstatt nebo již zmíněné studio Dark press a jejich metalové risografické tisky. Ilustrátorkou a zinsterkou s výrazným rukopisem je Juliána Chomová, členka sítotiskového studia Fatcat Press, která v roce 2016 získala za publikaci *Hafanova dobrodružství* ocenění v soutěži Nejkrásnější kniha roku v kategorii Literatura pro děti (Hroch, 2022). Autoři PvnX23 vydávají sítotiskový zine *Suck My DIY*, obsahující provokativní hesla, reagující na konkrétní problémy, které se týkají rasismu, xenofobie, šovinismu a charakteru pozdně kapitalistické společnosti (PvnX23). Nově otevřené nezávislé risografické a grafické studio Paper can Dance na pražské Letné se kromě vlastní produkce zaměřuje také na pravidelné pořádání workshopů. Jejich filozofií je vytvoření místa pro rozvíjení nápadů, vznik nových projektů a seznámení zájemců s technikou risografie. Prvním workshopem byl Minizine workshop, zaměřený na výrobu zinů na risografu (Paper can Dance®).

Pokud nejsou ziny šířeny přímo z ruky do ruky, lze si je pořídit na akcích sdružujících distra a nezávislá nakladatelství, nebo přímo na zine festech. Zine festy se pravidelně konají na různých místech po celém světě, v Evropě to nedávno byla města Berlín a Budapešť. Na těchto akcích mívá často své zastoupení i Česká republika. V pražském podniku Eternia na Smíchově se pravidelně koná akce Spring Zine Party (viz. Příloha 5). Obvykle je festival doprovázen sítotiskovým workshopem, programem skateboardistů, kteří jezdí na rampě přímo v patře budovy, a večerním koncertem. Dalšími festivaly prezentujícími alternativní knižní publikace byly PhaseBook nebo OpenZine fest (Hroch, 2022).

Budova Eternia na Smíchově také poskytuje zázemí Archivu českých a slovenských subkultur. Archiv funguje primárně jako internetová databáze zinů v Česku a na Slovensku. Je také přístupný veřejnosti po předchozí domluvě se zřizovateli. Ve sbírkách jsou k nalezení originální kultovní ziny, jako jsou *Bloody Mary* nebo *Bažina*, ale i různé zajímavosti. Dále jsou v Archivu uloženy časopisy, knihy, fotografie, kazety, trička, nášivky a jiné artefakty. Archiv českých a slovenských subkultur funguje z vlastních zdrojů zřizovatelů a vřele přijímá dobrovolnické příspěvky a aktivity, ať už se jedná o pomoc při skenování či třídění tiskovin, nebo přispívání vlastními sbírkami zinů. V prostředí Archivu vznikla v roce 2021 kniha *Dělej něco! České a slovenské fanziny a budování alternativních scén*. Je jednou ze současných akademických publikací, která se podrobně zabývá fenoménem zinu (Historie. Archiv českých a slovenských subkultur).

Anarchistický festival knihy je festival pro vydavatele a distributory anarchistické literatury (viz. Příloha 6). Hlavním cílem festivalu je osobní setkávání se tváří v tvář, potkávání nových autorů a nakladatelství a poznávání kolektivů, organizací a uskupení z širšího okruhu antiautoritářského hnutí (6. Anarchistický festival knihy 2018. Anarchistický festival knihy). Historický spolek Zádruha vydává výzkumné publikace, včetně malých brožur, s cílem přiblížit veřejnosti zapomenutou historii dějin českého dělnického a anarchistického hnutí (Zádruha). Radical Graffity je mediální projekt, pod jehož záštitou je vydáván stejnojmenný zin, obsahující fotografie „*anarchistických, antikapitalistických a antifašistických samolepek, plakátů, graffiti a street artu z celého světa*“ (Stánky a distra. Anarchistický festival knihy). Kolektiv zakladatelů projektu cestuje po světě a účastní se různých festivalů (Stánky a distra. Anarchistický festival knihy). Nejen na anarchistická a feministická témata se soustředí brněnské distro Tři ocásci, pod kterým vychází i ziny. Distribuují například kulturní čtvrtletník *Pižmo*, „*nezávislý časopis pro posílení kulturní rozmanitosti*“ (Pižmo, 49), který vychází v České Bříze. Má specifický formát – pro jeho přečtení je potřeba zin rozložit do plakátu (viz. Příloha 7).

Nakladatelství a knihkupectví PageFive na pražské Letné se specializuje „*...na prodej a produkci výtvarných publikací, autorských tisků a uměleckých periodik*“ (PageFive). Lze si zde zakoupit autorské ziny, které zahrnují různá média a techniky, od fotografie po poezii či komiks, od kresby po sítotisk. Na rozdíl od již zmíněného knihkupectví Rekomando je charakter sortimentu spíše artový.

1.4 Časopis *Nájezd*

Samizdatový časopis *Nájezd* byl několik let pravidelně vydáván v kultovním podniku Barré na pražské Letné. Představuje jeden z příkladů současných zinů, které pevně navazují na původní myšlenku těchto publikací. Je zdarma, klade důraz na tištěnou podobu před digitální, povzbuzuje čtenáře k další distribuci a zaznamenává fungování subkultury, v jejíž prostředí je vydáván. Vybrala jsem si tento zin k širšímu prozkoumání, neboť jsem také jeho čtenářkou. Kapitola odkazuje na rozhovor, který vznikl s autorem *Nájezdu* (viz. Příloha 10).

Nájezd původně sdružoval partu přátel, považující se za tzv. máničky, kteří se pravidelně scházeli v podniku U Krále Jiřího. Časopis měl sloužit jako značka této skupiny (viz. Příloha 8). Jeho autor jej dnes vydává skoro 12 let. Motivaci k tvorbě získával od svých přátel, kteří mu do *Nájezdu* přispívali svými texty a obrazy, zajišťovali mu kontakty na jiné autory a vyžadovali, aby s vydáváním nepřestával, protože by pak neměli co číst (osobní rozhovor, 2023). *Nájezd* několikrát změnil místo, kde vycházel.

Každé vydání je 1 přehnutý papír formátu A4 a obsahuje aktuality a informace o nadcházejících akcích – koncertech, festivalech či oslavách, články o již proběhlých akcích nebo recenze na ně, vtipné poznámky zaslechnuté od hospodských hostů, ale i poetické básně a hravé kresby. Všechna čísla jsou archivovaná na webových stránkách *Nájezd*, a ačkoliv v digitální podobě existují v barvách, tisk je černobílý (*Nájezd*). V současné době funguje *Nájezd* také jako nakladatelství. Pod jeho značkou vychází knížky nebo hudební nahrávky. Z původní myšlenky značky subkultury mániček v podniku U Krále Jiřího se stal velkým tvůrčím projektem. „*Ale ten Nájezd už to přerostl. Už je to vydavatelství. Umí to i nahrávat, vyrábět céděčka. Už to je něco víc. Že už tím přerostl tu subkulturu, ale mám pro ni slabost*“ (Autor samizdatového časopisu *Nájezd*, rozhovor, 2023).

1.5 Materiálnost a tisk

V polovině 90. let, s příchodem internetu, se mnoho grafiků domnívalo, že tím tisk zcela zanikne (Triggs, 2020). Historička a pedagožka Teal Triggs však hovoří o uklidnění této situace a poukazuje na současnou generaci designerů, kteří jsou fascinováni tištěnými médii. Ziny se podle ní staly fenoménem dnešní doby i proto, že jsou odrazem změn v současném politickém, kulturním a sociálním klimatu (Sousa, 2017).

Současná zinová tvorba je produktem post-digitální doby, kdy lidé kombinují staré principy a nové technologie. Post-digitální kultura nabízí zpětný pohled na boom digitálních technologií, ale navrácí se k materiálnosti a tisku. Typickým představitelem jsou nezávislé časopisy a ziny. Současná tištěná média si od digitálních médií udržují odstup. Zároveň na základě předchozích zkušeností tvůrci mohou využívat digitální nástroje k distribuci a usnadnění práce (Thoburn, přeložil Hroch, 2016). Miloš Hroch popisuje princip tvorby v post-digitální době na příkladu vzhledu pracovního stolu zinsterky Marie Fišerové, kde se vedle jejího počítače vyjímá starý psací stroj (Hroch, 2022). V poslední době je možné si všimnout zájmu mladé generace o analogové fotoaparáty, gramofony a vinylové desky, stejně jako o tištěná média (Michela et al., 2021).

Zin *Nájezd* existuje i v elektronické podobě, avšak autor čtenáře nabádá, aby zin z internetu stáhli, vytiskli jej a poslali dál (*Nájezd*). „*Ten archiv je na stránkách, aby si člověk mohl Nájezd vytisknout kdekoliv v Čechách. Takže vychází pro lidi, co jsou ze severních Čech, některý jsou z Moravy, severní Moravy. A prostě kamarádi po celý republice, dá se říct. No ale co říkám, ta hlavní myšlenka je, že ten tištěnej Nájezd musí*

*bejt lepší než ten digitální. To to pak člověk musí natáčet, nebo tam jsou nějaký leporela, že to člověk otočí a vyskočí na něj nějaká příšera“ (Autor samizdatového časopisu *Nájezd*, rozhovor, 2023).*

Distribuce na internetu neznamená konec vydávání zinu v tištěné podobě, naopak mohou probíhat současně a dostat tak obsah k více čtenářům (Sousa, 2017). Většina zinů si zachovává svou hmotnou podobu, protože primárně jsou určeny ke sdílení, nejlépe osobním předáním. Tak se setkáváme s konkrétním člověkem tváří v tvář a spojujeme si časopis i s emocemi, které v nás situace předání vyvolala. Vznik a distribuce zinů mají rituální charakter, od samotné výroby po jejich zaslání poštou nebo jejich vzájemné vyměňování na festivalech, setkáních fanoušků a jiných akcích (Michela et al., 2021). Jejich pouhým sdílením na internetu se toto kouzlo vytrácí. Stejně tak vnímáme jinak, když zin držíme fyzicky v rukou. Je to „kouzlo papírového média“ a „vzkaz budoucím generacím“ (Hroch, 2017). Můžeme jím listovat, čichnout si k potištěnému nebo polepenému papíru a doma si jej zařadit do knihovny. I pro autora zinu je velkou satisfakcí držet své dílo v rukou a vidět tak konečně výsledky své tvrdé fyzické i duševní práce (Michela et al., 2021).

Pandemická krize v roce 2020 zastavila možnost vzájemného setkávání, když byla omezena svoboda vycházení a došlo k uzavření mnoha podniků. Pro zinstery to znamenalo uvědomění si nutnosti osobního setkávání. „Člověk sedí doma a sice má nějaký nápady, ale nemá ty lidi, který by mu to nějakým způsobem ohodnotili, nebo řekli „To je blbost“ nebo „Ještě by to něco chtělo.“ Nebylo to komu říct. A ten důvod je ten, že já, když něco napíšu, tak potřebuju zpětnou vazbu. A když byly zavřené hospody, tak to nikde nešlo. Přes telefon, to je nic moc. A to bylo tři čtvrtě roku, kdy vlastně *Nájezd* nevycházel. Tam se porušila ta tradice deníků. Ale protože nebylo kde by vycházel, protože hospody byly zavřené“ (Autor samizdatového časopisu *Nájezd*, rozhovor, 2023). Přesto si mnozí autoři vymysleli alternativní způsob, jak svůj zin distribuovat. Během pandemické krize se například odehrávaly streamované přenosy ze skutečných domů tvůrců, kteří tak představovali své ziny virtuálně (Hroch, 2022).

Důležitou platformou pro sdílení jsou momentálně sociální sítě. Někteří zinsteři se jim vyhýbají, protože nesouzní s jejich principy. Mnoho autorů však na sociálních sítích funguje. Výroba zinů jako hmotných artefaktů tím nebyla zastavena, naopak je tak snadněji zprostředkovávána veřejnosti (Sousa, 2017). Mnoho zinsterů přesto zdůrazňuje, „...jak jim je *sebepropagace* nebo *systematická distribuce cizí* – nejčastěji *předávají ziny z ruky do ruky*“ (Hroch, 2022, s. 136). Zmíněné komunikační platformy lze používat pro informování o akcích a festivalech, kde se setkávají členové zinsterské komunity, a lze tak i získat nové příznivce.

1.6 Shrnutí

Fenomén zinu je neustále v procesu přetváření a získávání nových významů. Od původní funkce zinů sloužit zájmové skupině nebo subkultuře v samizdatu či undergroundu se staly oblíbeným prostředkem pro tvůrčí experimenty. Vzniklé artefakty je pak možné distribuovat v menších, často nezávislých nakladatelstvích. Nevznikají už jen fanziny nebo hudební ziny, ale i ziny autorské, které mnohdy experimentují s různými druhy technik a médií. Někdy neobsahují text, ale pouze obrazy, a naopak. Techniky výroby zinů se od jeho vzniku rovněž proměňovaly, avšak stále se tvůrci odkazují na princip DIY kultury. Zin festy a festivaly alternativních knižních publikací fungují především za účelem osobních setkávání a společného sdílení. Komunita zinsterů není tak velká, avšak její členové jsou často zapálenými tvůrci, kteří uvítají zájem kohokoliv z tohoto prostředí i mimo něj. Autor samizdatového časopisu *Nájezd* vydává svůj zin téměř 12 let, dbá na to, aby byl zdarma, a nabádá čtenáře, aby si podobný časopis také vytvořili. Protože hlavním rysem fenoménu zinu je to, že si jej může vyrobit každý.

DIDAKTICKÁ ČÁST

2.1. Ziny v pedagogice

„Ziny jsou dokonalým příkladem zdroje informací, který vznikl mimo korporátní konglomerát (na rozdíl od téměř všech ostatních zpráv pocházejících z televize nebo novin)“ (Wan, 1999, s. 17). Ačkoliv nejsou ziny v pedagogice tradičním prostředkem výuky, dochází čím dál více k jejich zohledňování v různých předmětech. Existují internetové platformy pro pedagogy pro sdílení svých úvah a zkušeností se začleňováním média zinu do výuky. Objevuje se zde pojem „zine pedagogy“ (Zines: Zine Pedagogy. Mina Rees Library).

V některých odborných publikacích je možné najít odkazy k potenciálnímu využití zinů v pedagogickém prostředí, např. Lucy Robinson se v knize *Ripped, Torn and Cut* zabývá tématem zinů jako historických pramenů v akademickém prostředí. Ziny na akademické půdě slouží jako historické prameny, díky kterým se dostáváme k informacím o životě mimo hlavní proud. V zahraničí se ziny již běžně archivují v knihovnách, sbírkách univerzit a na uměleckých školách. Slouží jako mapy scén a místních komunitních sítí (Robinson, 2018). I u nás funguje Archiv českých a slovenských subkultur, jehož zřizovatele za účelem sběru informací pravidelně kontaktují autoři a výzkumníci. Někteří zinsteři jsou rovněž pedagogy, a do výuky svých studentů se snaží problematiku zinů začlenit. Může se jednat o odkazy k literárním obsahům a podporu tvůrčího psaní, řešení problematiky designu, např. nakládání s typografií, nebo o studium subkultur a jejich komunikačních prostředků.

„Nejvíce zřejmý druh informací, který lze ze zinů získat, je historie hudební scény mimo mainstream“ (Robinson, 2018, s. 47). Autor samizdatového časopisu *Nájezd* vzpomíná na vliv svého časopisu na studenty: *„Taktéž vznikly medailonky o muzikantech, většinou spjatých kolem hippies nebo beat generation nebo našeho českého undergroundu. A co bylo vtipný, že se někdo z toho učil i na maturitu. Ty informace byly takové, který jim ve škole nedali“* (Autor samizdatového časopisu *Nájezd*, rozhovor, 2023). Zkoumáním zinů s větším odstupem však přicházíme na vážnější témata. Ziny výrazně odkazují k tématům dějin identity. Zabývají se lidmi, kteří byli vymazáni z historie, a jejich odporu proti elitám.

Může se jednat o Black power movement³, problematiku ženských práv nebo práv queer komunity. V zinech mnohdy nacházíme odkazy k důležitým a neprávem opomíjeným historickým osobnostem. Dokumentování dějin vyloučených skupin a jejich odporu vůči útlaku elit inspirují odpor utlačovaných v současnosti. Mohou tak přispět k nalezení řešení těchto problémů (Robinson, 2018). Jediná zastoupení některých etnik v mainstreamových médiích jsou často jejich stereotypní vyobrazení. Ziny v sobě mohou nést zprávy o životě komunit, o kterém se nelze dovědět z jiných zdrojů (Wan, 1999).

Autor časopisu *Nájezd* se zabývá historickými prameny, například když o někom sepíše medailonek do časopisu. „Člověk může najít jenom to, co někdo zanechá. A aby bylo co zanechat, tak je potřeba to sepsat. O nějaký akci, která kdysi byla, tak dokavad' se o tom nenapíše, tak o tom nikdo neví. To prostě vezme čas, takovýhle věci. Já se snažím, aby se to zaznamenalo. A ten *Nájezd* je nějaký deníkovéj zápis na týdenní bázi, vlastně jak ta subkultura U Krále Jiřího, kde to začínalo, tak jak si vede“ (Autor samizdatového časopisu *Nájezd*, rozhovor, 2023).

Tvorbou zinů ve škole lze prozkoumat témata, se kterými se žáci obvykle nesetkávají. Možností je nechat volbu témat otevřenou. Tobi Jacobi je autorem projektu „The Zine Project“, který sdružoval studenty a místní mladé spisovatele a byl zaměřen na podporu kreativního psaní v médiu zinu a jeho následnou distribuci ve formě autorského čtení před studenty, pedagogy, pozvanými členy rodiny a přáteli autorů. Z projektu vyvstala témata jako jsou láska dospívajících, zesnulí domácí mazlíčci, alkohol, drogy, válka a boj za změnu (Jacobi, 2007).

Největšími producenty zinů jsou umělecké školy, jejichž studenti již přirozeně využívají ziny jako formu prezentace své tvorby nebo se ziny stávají součástí jejich autorských projektů. Teal Triggs je profesorkou grafického designu na univerzitě Royal College of Art v Londýně. Zabývá se problematikou nezávislého publikování a také zkoumá historii ženských punkových grrrl zinů a rolí žen v oblasti grafického designu. Je autorkou publikací o typografii, designu, fanzinech a také publikací pro děti (Professor Teal Triggs. Royal College of Art). Za přirozené pokračování fenoménu nízkonákladových publikací jako prostoru pro kritiku i tvůrčí činnost považuje i jejich tvorbu na školách (Triggs, 2020).

---

³ Black power movement bylo sociální a politické hnutí za občanská práva Afroameričanů, které se rozvinulo v 60. a 70. letech ve Spojených státech jako reakce na systémovou diskriminaci a nedůstojné zacházení s lidmi tmavé pleti. Hnutí se projevovalo především skrze protesty za sociální rovnost a zdůrazňovalo sebeúctu a hrdost Afroameričanů (The Foundations of Black Power. National Museum of African American History & Culture).

2.1.1 Ziny ve výtvarné výchově

Při výrobě vlastního zinu v hodině výtvarné výchovy mají žáci možnost seznámit se s jeho estetikou, etikou i politikou. Během tvorby mohou zkoumat vztah tradičních médií a prostředků soudobé vizuální komunikace. Pedagog umožní každému žákovi vydat svou vlastní autorskou publikaci a sdílet ji s ostatními (Wan, 1999). Proces společné tvorby a vzájemného sdílení vzniklých zínů napomáhá k posílení kolektivu a budování vztahů mezi žáky i mezi žákem a vyučujícím. *„Projekty jako výroba zínů dávají žákům možnost svobodně tvořit pro samotnou podstatu procesu tvorby a umožňují jim vidět, jak tento kreativní prostor využili ostatní“* (Wan, 1999, s. 18). *„Ziny mohou být strategií pro rozvíjení úvah o společnosti a její kritiky a jejich následné šíření skrze obrázky a text“* (Congdon, 2003, s. 45). Médium zinu je potenciálním prostředkem k interdisciplinárnímu propojování průřezových témat v rámci různých předmětů.

Existuje více způsobů, jak zin v hodině výtvarné výchovy vytvořit a není potřeba drahého vybavení (Rogers, 2016). Melissa Rogers, která několik let vede workshopy výroby zínů, ve svých záznamech uvádí, že zkoumáním postupů spojených s řemeslem a designem, jako jsou knižní vazba a koláž, můžeme posílit porozumění jazyku a písmu mezi studenty, i těmi, kteří s psaním a čtením mívají problémy nebo se sami nepovažují za kreativní. Zároveň tak může dojít k *„...aktivnímu procesu utváření kultury prostřednictvím médií a umění“* (Rogers, 2016).

Při výrobě zínů během výtvarné výchovy je potřeba, aby pedagog zvážil témata, se kterými by žáci mohli pracovat, a zda se bude jednat o sociálně či politicky orientované nebo autorské ziny. Na základě svého rozhodnutí dále volí výběr referenčních zdrojů, v tomto případě ukázek publikací, pomůcek a materiálů k tvorbě.

Pedagog může žákům k inspiraci poskytnout články, které je zaujmou a překvapí, a nasměrují je k přemýšlení nad tématy, kterými se v rámci výuky běžně nezabývají. Může se jednat například o feministickou a queer problematiku nebo problematiku jiných subkultur. Rasistické či sexistické ideologie tak mohou být kreativně použity v žáky nově vytvořených kontextech (Rogers, 2016). Ziny mají schopnost učit žáky kritickému myšlení, které se pro ně stává o něco méně cizím (Wan, 1999).

Pro porozumění médiu zinu je přínosné nechat žáky vyzkoušet si techniky cut'n'paste a radikální brikoláže, kterých lze dosáhnout vystřihováním fotografií, hesel nebo ústřížků vět z časopisů, jejich slepováním do koláže a kombinováním s kresbou. *„Výroba zinu přináší sílu tištěného média i do rukou*

někoho, kdo se může obvykle tradičním médiím vyhýbat nebo dobře neví, jak s nimi pracovat“ (Wan, 1999, s. 18). Je zároveň přínosné nacházet při tvorbě zinu možná propojení tradičního designu s prostředky soudobé vizuální komunikace. Je tedy možné, či dokonce žádoucí experimentovat s digitálními kresbami či moderními tiskařskými technikami.

Lze ponechat na rozhodnutí žáků, zda budou pracovat ve skupině nebo samostatně. Dále také, zda se budou držet systému klasického otáčení stránek nebo zda dají přednost nepořádku a diskontinuitě, kterých lze dosáhnout prostřednictvím převrácení obrázků, obráceným tokem textů, *„použitím průsvitných stránek, nesourodého vyprávění, vystupujících obrázků, zinů uvnitř zinů, psaním přes již existující text a dalšími strategiemi“ (Congdon, 2003, s. 48).* Dalším námětem k diskusi během tvorby zinu jsou autorská práva a etika zacházení s nimi. Žáci by měli zvážit uvedení zdrojů použitých materiálů a zároveň se rozhodnout, zda chtějí, aby jejich ziny byly chráněny autorským právem nebo je nechat přístupné k využití ostatními tvůrci (Congdon, 2003).

Ziny mohou vznikat i mimo školní prostředí – na kroužcích, táborech, workshopech nebo rodinných setkáních. Výroba autorských zinů, které se spíše odklánějí od vážných témat a aktivismu, může být prostředkem pro osvojování si nových technik a pro práci s novými druhy médií. Pořádají se například workshopy výroby zinů technikou risografie (Paper can Dance) nebo fotozinů vznikajících na principu kyanotypických tisků⁴ (Photography Zines: Cyanotype Prints. Barnard Library & Academic Information Services (BLAIS): BARNARD COLLEGE).

2.1.2 Propojení mediální a výtvarné výchovy

Výroba zinu v předmětu výtvarná výchova je potenciálním prostředkem k propojení výtvarné výchovy a průřezového tématu mediální výchovy. V následujících kapitolách o průřezových tématech čerpám informace z Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (RVP G). Průřezová témata jsou zde definována jako *„témata, která jsou v současnosti vnímaná jako aktuální“ (RVP G, 2007, s. 65).* Prostupují celým vzděláváním a v RVP na sebe navazují, od základní školy po gymnázium. Jsou řazeny do tematických okruhů a v rámci nich do konkrétních témat. Všechny tematické okruhy je pro školu

---

⁴ Kyanotypie je fotografická technika, při které je list papíru potažen chemickou sloučeninou citlivou na světlo. Na papír se umístí objekt a následně se vystaví na světlo. Nepokrytá plocha papíru se zabarví do zářivě modré, zatímco část přikrytá objektem zůstane bílá (Saska, 2010).

povinné do výuky zařadit (RVP G, 2007). Mezi průřezová témata obou kurikul patří i mediální výchova. Její začleňování do výuky je zejména v současnosti důležitým tématem.

V diskurzu výtvarného umění je pojem médium mnohovýznamový. Médium ve výtvarné výchově může být způsobem výtvarného vyjádření, jako je fotografie, video nebo malba (Meira da Rocha, 2020). V této kapitole o mediální výchově budu hovořit o médiích jako o prostředcích pro komunikaci – internetová média, včetně sociálních sítí, televize, rozhlas a tištěná média, tj. časopisy a noviny (Meira da Rocha, 2020). Jejich produkce a váha je tak velká, že je potřeba žáky vybavit kompetencemi, které je na život s médii dobře připraví (Mičienka a Jiráček, 2006). Je nezbytné žáky seznámit s druhy médií, učit je schopnosti je rozklíčovat, odhalit manipulaci, a zároveň je využívat ku svému prospěchu. Soubor takových schopností se nazývá mediální gramotnost (RVP G, 2007).

„Průřezová témata lze realizovat jako součást vzdělávacího obsahu vyučovacích předmětů, je možné jim věnovat samostatné projekty, semináře, kurzy, besedy apod., případně je lze realizovat jako samostatný vyučovací předmět. Uvedené formy lze libovolně kombinovat“ (RVP G, 2007, s. 65). Do výtvarné výchovy lze mediální výchovu zařadit například formou projektové výuky. Typickými příklady je tvorba školních webových stránek nebo vydávání školního časopisu. Dalšími náměty projektové výuky mohou být nahrávání podcastu, práce s videem, vymýšlení reklamních strategií, či práce s QR kódy. Tak dochází k integraci dalších oborů – marketingu, managementu, ekonomie či psychologie (Meira da Rocha, 2020). Žáci mohou pracovat samostatně nebo ve skupině. Metoda skupinové práce je v projektové výuce výhodná a doporučená, protože se tak žáci naučí diskuse, vyjádření svých názorů a postojů a zároveň přijímání kompromisů (Mičienka a Jiráček, 2006). Také učitelé mohou vyučovat formou kooperativního učení a v tandemu. Dochází tak k vzájemné podpoře při krizi a únavě, efektivnímu reflektování a kvalitní zpětné vazbě (Meira da Rocha, 2020).

2.1.2.1 Zin jako médium pro výtvarné vyjádření a následné propojení s mediální výchovou

V této kapitole uvedu příklad návrhu aktivity, která se týká tématu „Zin jako možnost propojení výtvarné a mediální výchovy“. Aktivita je určena studentům gymnázia. Návrh aktivity jsme vyvinuly ve spolupráci s kolegyní během blokového kurzu na Katedře Výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Karlovy univerzity, pod vedením pedagožky Mgr. Zdeňky Meiry da Rochy, Ph.D., která se tématem propojování mediální a výtvarné výchovy dlouhodobě zabývá. Návrh aktivity se opírá o Rámcový vzdělávací program pro gymnázia a zohledňuje klíčové kompetence a očekávané výstupy z výtvarné i mediální výchovy. Navrhujeme zde výuku formou tandemu, která bývá v projektové výuce

vyzdvihována. Součástí aktivity je i následná prezentace zinu a způsoby jeho propagace. V následující podkapitole uvedu reflexi, která nám byla poskytnuta během kurzu, a poznámky, které bychom zohlednily v budoucích aktivitách.

Aktivistický zin

Cíl: Propojení výtvarné a mediální výchovy prostřednictvím média zinu

Obecné zadání: Vytvořte kolektivní zin, který se zabývá současnou situací ohrožených, znevýhodněných či týraných zvířat ve světě. Vyberte si organizaci, která se zabývá konkrétním programem na záchranu nebo podporu zvířat. Může se jednat o program podporující konkrétní zvíře či o obecnou pomoc znevýhodněné skupině (spolek Šklíba, OBRAZ, WORLD ANIMAL PROTECTION, FOUR PAWS International, Hemmersbach aj.). Následně promyslete způsoby a možnosti propagace.

Věková skupina: studenti gymnázia – kvarta, kvinta, sexta (9. třída, 1. a 2. ročník střední školy)

Strategie: indukce

Forma: projektová výuka

Metoda: kooperativní učení – skupinová práce, tandemová výuka (učitelé)

Časová dotace: 3 hodiny na každý blok projektu

Cíle:

- naučit se používat vizuální zkratku, znak, symbol
- osvojit si problematiku reklamy a propagace

Blok 1

- obecné zadání projektu
- představení média zinu – historie, význam, forma
- zkouška technického zpracování výroby zinu skládáním z jednoho listu papíru, referenční materiály (videa, kreslené návody)
- úkol na další hodinu: výběr konkrétního programu vybrané organizace

Blok 2

- tvorba kolektivního zinu (každý má k dispozici jednu dvojstranu)

Zadání Bloku 2: Vytvořte dvojstranu do kolektivního zinu. Každá dvojstrana se bude zabývat programem konkrétní organizace. Zpracování bude nízkonákladové. Preferujeme použití tradičních technik jako jsou koláž, muchláž, kresba, akvarel aj. před digitální kresbou, fotografií apod. K dispozici bude také kopírka na skenování, kopírování a experimentování. Na konci hodiny proběhne prezentace a reflexe vzniklých prací.

Blok 3

- kompletace zinu
- základní informace o podobě a procesu fungování charit a neziskových organizací
- brainstorming ohledně následné propagace nízkonákladových tiskovin: Jak zin vhodně představit veřejnosti a kam ho umístit? Jak velká produkce? Finanční prostředky? Sociální sítě, sponzoři? QR kódy apod.
- společná reflexe

Otázky pro žáky: barevnost, formát, forma, technika, zpracování, jednotný styl, místní nebo zahraniční organizace, práce ve dvojicích či individuálně, kdo bude autorem obálky

Pomůcky: papíry, nůžky, řezáky, lepidlo, lepicí pásky, fixy, uhly, akvarely, akryly, vodovky, předměty na skenování, časopisy, fotky, noviny, tužky, pastely...

Motivace: tvorba, která má dosah, osvojení nových technik, oslovení veřejnosti, orientace v mediálním prostoru

Výsledky těchto 3 vyučovacích bloků jsou hotové nebo rozpracované dvojstrany kolektivního zinu, prezentované a reflektované výsledky práce. Případné úkoly na další hodiny jsou: dodělat dvojstrany, promyslet možnosti propagace, dokončení prezentace.

Opěra o RVP v rámci výroby kolektivního zinu – Mediální a Výtvarná výchova

Výtvarná výchova

„Očekávané výstupy:

OBRAZOVÉ ZNAKOVÉ SYSTÉMY

Žák

- *objasní roli autora, příjemce a interpreta při utváření obsahu a komunikačního účinku vizuálně obrazného vyjádření*
- *při vlastní tvorbě uplatňuje osobní prožitky, zkušenosti a znalosti, rozpozná jejich vliv a individuální přínos pro tvorbu, interpretaci a přijetí vizuálně obrazných vyjádření*

ZNAKOVÉ SYSTÉMY VÝTVARNÉHO UMĚNÍ

Žák

- *nalézá, vybírá a uplatňuje odpovídající prostředky pro uskutečňování svých projektů*
- *využívá znalosti aktuálních způsobů vyjadřování a technických možností zvoleného média pro vyjádření své představy“ (RVP G, 2007, s. 54)*

Mediální výchova

„V oblasti postojů a hodnot má průřezové téma žákovi pomoci:

- *rozvíjet kritický odstup od podnětů přicházejících z mediálních produktů (tedy rozvíjet schopnost přijímat a zpracovávat mediální produkty s vědomím toho, jak jsou konstruovány a s jakým komunikačním záměrem jsou nabízeny na trhu)*
- *rozeznávat společenskou a estetickou hodnotu sdělení v různých sémiotických kódech, zvláště sdělení v mateřském jazyce (podpora rozvoje jazykové kultury) a obrazových sdělení*
- *získat představu o práci v týmu, o vztazích kooperace a nadřízenosti a podřízenosti při tvorbě společného díla, o vlastním tvůrčím potenciálu*
- *vnímat životní styl jako výraz vlastní autenticity a odlišovat ho od spotřebních životních stylů, nabízených masově mediální produkcí*

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností má průřezové téma žákovi pomoci:

- *osvojit si postupy racionálního a kontrolovaného nakládání se symbolickými obsahy*

- *získat základní představu o práci v jednotlivých "tradičních" i "nových" médiích*
- *osvojit si poznatky usnadňující orientaci v současném světě*
- *podpořit svobodné rozhodování na základě kritického vyhodnocení nabídnutých informací nerovnocenné povahy, zvl. rozhodování v rovině občanského rozměru života ve společnosti a jeho oddělení od rozměru spotřebitelského*
- *naučit se vyhodnocovat kvalitu a význam informačních zdrojů*
- *získat představu o roli médií v jednotlivých typech společnosti a různých historických kontextech"*
(RVP G, 2007, s. 79)

Dále předkládám poznámky k našemu návrhu aktivity vzniklé během druhého semináře blokového kurzu. Zohledňují klíčové kompetence žáků i učitelů, které by aktivita rozvíjela. Odkazujeme se na kurikulární dokumenty, včetně Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (ze kterého jsou některé body doslovně citovány), které nám byly poskytnuty vedoucí kurzu.

Kompetence komunikativní

Učitel vytváří prostor pro spolupráci, zapojení se do kolektivu, motivuje žáky k projevu, umožňuje jim přístup k prostředkům, které nadále slouží ke komunikaci (QR kódy, sociální sítě atd.). Žák využívá dostupné prostředky komunikace, včetně symbolických a grafických vyjádření, prezentuje svou práci a dokáže argumentovat.

Kompetence k podnikavosti

Učitel ukáže žákům nové techniky, motivuje žáky k tomu, aby nabyté znalosti dále využili. Žák uplatňuje proaktivní přístup, vlastní iniciativu a tvořivost, vítá a podporuje inovace, získává a kriticky hodnotí informace, využívá dostupné zdroje při plánování a realizaci aktivit, usiluje o dosažení stanovených cílů a kriticky hodnotí dosažené výsledky.

Kompetence k řešení problémů

Učitel vytváří prostor pro společné řešení problému, umožňuje práci ve skupinách. Žák rozpozná problém, objasní jeho podstatu, navrhuje postupné kroky k řešení problému, zvažuje využití různých postupů při řešení problému.

Kompetence občanské

Učitel vede žáky k toleranci vůči jiným kulturám, vyzývá je k spolupráci s organizacemi, nadacemi a institucemi. Žák respektuje různorodost hodnot, názorů, postojů, a schopností jiných lidí. Rozšiřuje své poznání a chápání kulturních a duchovních hodnot, spoluvytváří je a chrání.

Kompetence sociální a personální

Učitel vede k individualitě žáka a vede žáky k zodpovědnému chování při organizaci projektů. Žák aktivně spolupracuje při stanovování a dosahování společných cílů, rozhoduje se na základě vlastního úsudku, odolává společenským i mediálním tlakům.

Kompetence k učení

Žák kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává, reflektuje proces vlastního učení a myšlení, přijímá ocenění i kritiku a čerpá poučení pro svou další práci. (Meira da Rocha, 2022)

2.1.2.1.1. Reflexe z blokového kurzu

Výroba zinů má potenciál dlouhodobého projektu, který by mohl přispět ke sdružování třídy. Je žádoucí nechat výběr tématu zinu na žácích. Námět by vyvstal na základě klimatu a společných zájmů ve třídě a došlo by tak k posílení kolektivu. V rámci takto komplexního projektu souvisejícího s propagací, marketingem a managementem je nutné třídu dobře seznámit s aspekty nakládání s financemi a posílit tak u nich finanční gramotnost. Pokud by se jednalo o nákladnější projekt, lze zažádat o školní grant. Úkol zajistit grant by byl ponechán studentům.

Z důvodu širokého spektra možností vzhledu a formy média zinů je při jejich úvodním představení nutné rozlišovat původní punkové xeroxové ziny a současné autorské, uvést jejich odlišné i společné znaky. Je důležité výstižně popsat médium zinu a s odkazem na jeho historický vývoj představit jeho různé významy, na kterých lze dobře popsat rozdíly v jeho obsahu a vzhledu. Na základě možných nepochopení je také nutné dobře vysvětlit rozdíl mezi zinem, magazínem a autorskou knihou, jejichž formy jsou si občas blízké. V tomto případě je žádoucí odkazovat se na původ vzniku zinů. Je také nutné počítat s možným nedostatkem času při tvorbě a prezentaci, proto by bylo přínosné mít navíc ještě alespoň jeden vyučovací blok.

2.1.3. Výroba autorského zinu s dětmi

Návrh druhé aktivity se zaměřuje na tvorbu s dětmi během výtvarného kroužku, workshopu, na táborech nebo na základní umělecké škole. Cílem aktivity je seznámit děti s médiem zinu, jeho možným vzhledem a obsahem, a navést je k tvorbě vlastního zinu na dané téma. Aktivita klade důraz na spolupráci, diskusi a sdílení zkušeností s ostatními.

Autorský zin

Cíl: Seznámení se s médiem zinu a jeho kolektivní tvorba, osvojení si techniky výroby razítek

Zadání: Pro svou tvůrčí skupinu navrhnete téma na základě vašich společných zájmů. Vytvořte autorský zin, který obsahově a vizuálně vystihne zvolené téma. Využijte pro tvorbu zinu razítka, která si vyrobíte, a zvažte další způsoby úpravy své publikace. Na základě vzájemné dohody zvažte možnost vzájemného přispívání do zinu ostatních členů skupiny. Navrhnete, kam byste svou publikaci umístili, a koho by mohla zaujmout.

Časová dotace: 3 hodiny

Věková skupina: 6-11 let

Strategie: indukce

Forma: workshop

Metoda: skupinová práce

Postup výuky:

- seznámení se s pojmem „zin“, ukázky zinu (témata, zpracování, formát, obsah)
- brainstorming, diskuse ohledně tématu společného zinu
- výroba razítka na dané téma
- tisk razítka, dokreslování, možnost vzájemných příspěvků
- reflexe

Cíle:

- naučit se používat vizuální zkratku, znak, symbol
- naučit se nové techniky – výroba razítek, princip tisku z výšky
- zohledňovat práci ostatních členů skupiny a učit se trpělivosti a kompromisu

Technika: tisk razítky, kresba, malba

Pomůcky: guma, dlátka na linoryt, bílé papíry A3, nůžky, pravítko, pastelky, akrylové barvy, štětce, pastely

Výsledkem této aktivity jsou hotové autorské publikace každého z dětí, hotová razítka na dané téma a reflektované výsledky a průběh práce.

V případě druhé aktivity se jednalo o tvorbu v domácím prostředí, s dětmi z rodinných a přátelských kruhů. Tento kurz jsem pojala jako workshop výroby autorských zinů. V následující kapitole se budu případně na děti odkazovat jako na své žáky a žákyně.

Průběh přípravy

Jako způsob výroby zinu jsem si vybrala techniku seskládání jej z 1 listu papíru. Tento způsob je možný si osvojit s pomocí videí na internetu nebo kreslených návodů, na které lze obvykle narazit na akcích jako jsou knižní festivaly nebo zin festy. Jedná se o přehýbání papíru na 8 stejně velkých částí a prostřihnutí jej vprostřed. Pak následuje seskládání papíru specifickým způsobem tak, aby vznikla funkční publikace. Považovala jsem za žádoucí mít papíry takto připravené na následné rychlé složení zinu. Pracovala jsem s papíry formátu A3.

Průběh výuky

Na začátku workshopu jsem dětem představila pojem „zin“ a ukázala jim, jak ziny mohou vypadat. Poskytla jsem jim k prozkoumání jak černobílé xeroxové punkové ziny s převažujícím textovým obsahem, tak i barevné autorské ziny, ilustrované nebo tištěné technikou risografie. Na základě předchozích znalostí o charakteru těchto publikací jsem důsledně vybírala ty, které nebyly vulgární. Každé z dětí mělo již připravený papír velikosti A3 přehyby rozdělený na 8 částí. Všem byly k dispozici příklady zinů, které vznikají takovým skládáním, aby si děti uvědomily, jak papír natáčet a jakým směrem ilustrovat. Také aby zohlednily, kde bude později úvodní a zadní strana.

Následoval výběr společného tématu. Měla jsem připravený výčet možných témat, ale na základě reflexe z dříve zmíněného blokového kurzu o propojení mediální a výtvarné výchovy jsem dala dětem možnost navrhnout si i vlastní témata. Metodou rozhovorů a následné diskuse se rozhodlo o společném tématu „město“, které bylo navrženo žákyní. Důsledně jsem se přesvědčila, že každý

s tímto rozhodnutím souhlasí. Na základě brainstormingu jsme společně s dětmi provedli výčet možných součástí života ve městě. Děti měly možnost se rozkreslit na volné papíry, následně si vybraly jednu ze svých kreseb, a jejich úkolem bylo ji zmenšit, zjednodušit a adekvátně překreslit na plochu razítka. Každé z dětí si pak vyzkoušelo práci s dlátkem na linoryt, u které jsem asistovala. Bylo třeba korigovat způsob držení a vedení dlátka, zejména kvůli bezpečnosti.

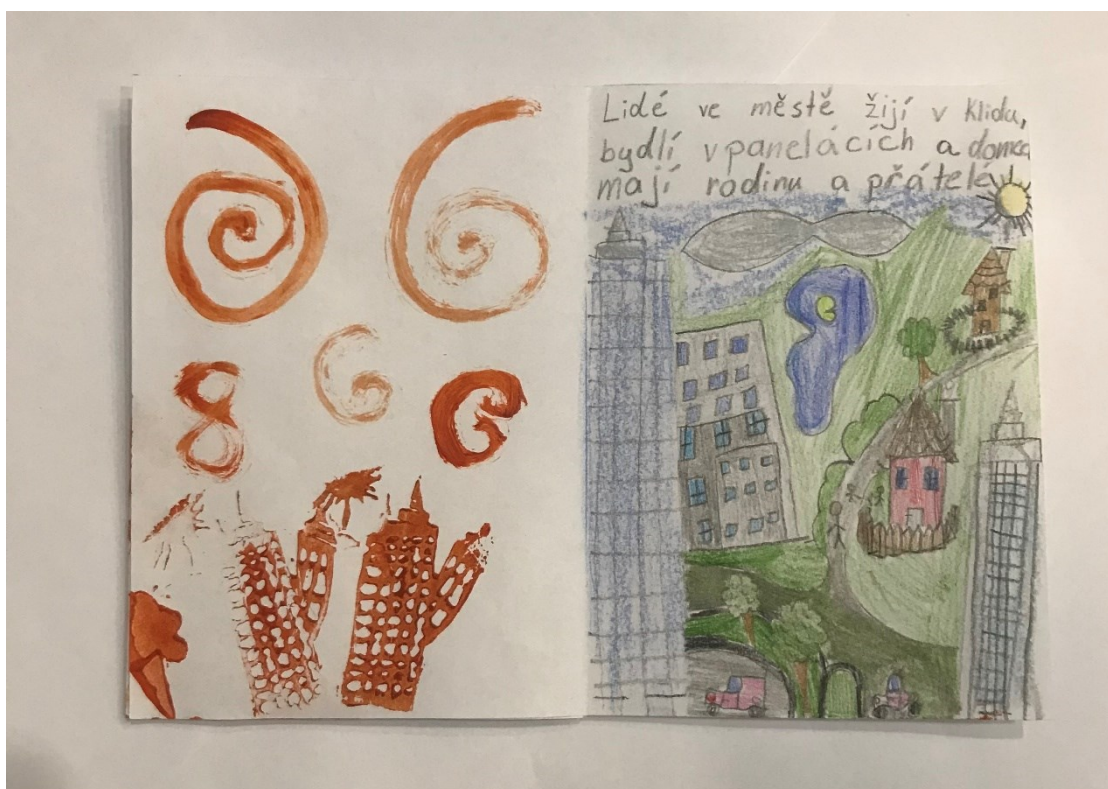
Principem tisku z výšky je, že po vyhloubení rýh do plochy desky, jejím celistvým pokrytím barvou a následným tiskem se na papír otisknou pouze vyvýšené části desky a vyhloubené plochy zůstanou bílé. Spolu s linorytem jsou dalšími uměleckými technikami tisku z výšky dřevořez a dřevoryt (Bouda, 1979). Děti ryly do velkých kulatých pryžových gum. Dle svého vlastního uvážení si razítka vyrýly samy nebo jsem jim pomohla já. Při rytí jsme konzultovali, které části plochy gumy budou v tisku vystupovat, tedy co je potřeba vyrýt. Následně natíraly na razítka barvu štětcem. Při tisku bylo potřeba razítka dobře přitlačit na papír. Děti měly k dispozici papíry na zkoušky tisku.

Děti byly 4 a každé z nich pracovalo jinak. Nejmenší žákyně měla na začátku problém s uchopením zvoleného tématu a nemohla si vybrat 1 konkrétní námět, který využije pro své razítka. Po společné konzultaci se rozhodla pro kresbu dvojdomků a jeden z nich si vybrala. Nejstarší z dětí si ihned věděla rady, jak s tvorbou naložit. Tvořila nejexpresivněji ze všech a experimentovala s vrstvami otisků. Vrstvením a výběrem barev vznikl efekt rozostřených obrazů, připomínající digitální deformace. Doplnovala je abstraktními malbami. S výrobou zinu skončila jako první a nadále pomáhala ostatním. Jediného chlapce ve skupině zaujala technika rytí a jako jediný si svá razítka vyrýl zcela sám. Vytvářel si razítka tak intenzivně, že je pak zapomínal tisknout. Jeho zin připomíná minimalistický komiks. Poslední členka skupiny pojala svůj zin jako obrázkovou knihu vyprávějící příběh o životě ve městě. Zaměřila se zejména na kresbu a nápisy. Razítka využila spíše doprovodně. Výroba razítek zabírala mnoho často stráveného pouze u jednoho dítěte. Proto si ostatní byli mezitím nuceni nacházet jiné možnosti úpravy zinu. Umím si do budoucna představit práci v tandemu, která by umožnila tvořit s větším množstvím dětí, na které by se mohli vyučující rovnoměrně soustředit a mít dostatečnou kontrolu nad bezpečností žáků při práci s dlátkem.

Drobné problémy, které nastaly, byly často spojené s nanášením neadekvátního množství barvy na plochu razítka. Pokud bylo barvy naneseno příliš, vytištěný objekt ztratil své detaily, například domy neměly okna, i když byla v gumě vyrytá. Pokud bylo barvy naneseno nedostatečně, razítka se lepila k papíru a při odlepování je trhalo. Přesto vypadal otisk s menším objemem barvy atraktivněji. S technikou tvorby razítek i linorytu mám zkušenosti. Proto jsem takové potíže s otisky očekávala.

Nebylo v mých silách soustředit se na každý otisk razítkem, avšak ve výsledku nebyla důležitá dokonalost otisku, ale nadšení, s jakým děti pracovaly.

Po společné domluvě skupina dospěla k závěru, že si chce každý svůj zin vyrobit sám. Děti neměly zájem o příspěvky od ostatních, ani o přispívání svou tvorbou do zinu spolužáků. Z tématu města se stalo spíše téma domova. Domky se na obrazu často octnuly o samotě, pod noční oblohou nebo na útesu. S uvědoměním si velkého prostoru papíru pro tvorbu děti místo vyplňovaly i abstraktními tvary a expresivními skvrnami. Postupně docházelo i ke kopírování určitých tvarů, které se objevovaly v zinech spolužáků. Účelem tvorby zinu pro děti byla výroba vlastního artefaktu, který si mohou doma zařadit do knihovničky. V průběhu čekání na zasychání barvy byly děti netrpělivé, protože už si chtěly svůj zin složit a držet jej v rukou. Těšily se, až budou mít svůj časopis pro sebe. Na otázku, kde by se tyto časopisy daly využít, zazněla odpověď, že se dají využít pouze tehdy, až nebude existovat internet, aby si tak lidé mohli předávat informace.

Obrázek 1: Tvorba s dětmi – Autorský zin (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 2: Tvorba s dětmi – Autorský zín (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 3: Tvorba s dětmi – Razítka (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 4: Tvorba s dětmi – Razítka (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 5: Tvorba s dětmi – Autorské ziny (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 6: Tvorba s dětmi – Razítka (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 7: Tvorba s dětmi – Razítka (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 8: Tvorba s dětmi – Autorské ziny (zdroj: vlastní archiv)

2.1.3.1 Závěrečné hodnocení tvůrčí aktivity s dětmi

Během realizované aktivity s dětmi jsem od žáků očekávala větší zájem o participaci na tvorbě ostatních a otevřenost k přispívání do jejich vlastních výtvorů. Hlavní technika tisku razítek se stala vedlejší. Mým úkolem bylo průběh práce korigovat, avšak nechtěla jsem děti omezovat v jejich rozhodnutích o způsobech výtvarného vyjádření. Žádoucí by bylo omezit pro ně alespoň barevnost, a naopak je neomezovat ve formátu stránek zinu. Ohraničení přehybů papíru je svazovala. Ve výsledku mě zaujal přístup k technice výroby razítek z gumy, kdy většinu dětí oslovila natolik, že si netknuté gumy vzaly domů na své další zkoušky tisku. Zároveň zde docházelo k takovému zájmu o výrobu razítek, že je děti pak zapomínaly tisknout. Vzniklé ziny nepůsobí výtvarně příliš expresivně, naopak minimalisticky a jako prvotní experiment.

V dalším pokusu pro takto malé děti bych již nezvolila techniku skládání zinu z jednoho papíru. Umožnila bych jim tvořit na více listů papíru pro možnosti experimentu a velkorysosti výtvarného vyjádření. Papíry bychom pak mohli stříhat, lepit a sestavit z nich publikaci. Samy děti podotkly, že by rády více malovaly a stříhaly. Za velkou nevýhodu považují časovou limitaci. Byla způsobena hlavně faktem, že se jednalo o workshop v domácím prostředí, nikoliv ve škole, kde by se mohlo s tvorbou během dalšího setkání pokračovat. I přes dlouhé trvání workshopu si děti přály v tvorbě pokračovat. V příštím pokusu bych s časem více pracovala, aby děti měly možnost si pořádně prohlédnout ziny ostatních a zhodnotit průběh práce. Zvažovala bych i úkol ziny zajímavým způsobem vystavit v prostoru. Dále bych více specifikovala zadání, omezila přílišnou svobodu tvorby, aby se děti v zadání lépe ukotvily. Vyzkoušela bych další možné přístupy k tvorbě zinu, techniky a materiály. Výroba zinu by si zasloužila formu většího projektu.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část se zabývá procesem tvorby kolektivního zinu. Téma a název publikace byly stanoveny mnou, jakožto vydavatelkou, s ohledem na sdílené zájmy vybrané tvůrčí skupiny, jejíž členky byly osloveny s možností do zinu přispět. Každá členka měla k dispozici 1 dvojstranu formátu A4. Byly stanovené podmínky, které kladly důraz na obsah dvojstrany související s tématem a na výtvarné vyjádření, zahrnující formát a rozsah barev. Dále byla výtvarná složka dvojstrany ponechána na autorkách, které tak do tvorby mohly vtisknout svůj rukopis. Výroba zinu sloužila experimentu s různými prostředky vizuálních vyjádření, zvážení tvorby tradičními technikami, jako jsou koláž, kresba nebo malba, či práce v digitálním prostředí.

3.1 Vybraná skupina autorek

Do zinu přispěly výhradně autorky – ilustrátorky, animátorky a designérky, které se pohybují v uměleckých prostředích a věnují se tvorbě na profesionální i amatérské úrovni. Jedná se o prostředí pražských uměleckých škol Vyšší odborné a Střední umělecké školy Václava Hollara, Pedagogické fakulty Karlovy univerzity: Katedry Výtvarné výchovy, Filmové a televizní fakulty Akademie múzických umění a plzeňské Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara.

Zin dostal název *Přeludy*, na základě sdílených témat, se kterými se všechny autorky setkávají a kterými se zabývají. Souvisejícími tématy jsou sny, halucinace, vidiny, ale také konspirační teorie. Společným znakem těchto témat je nejistá půda pod nohama, kdy se ztrácíme ve snech nebo představách, ale i v realitě, která nemusí být taková, jaká se zdá. Témata mohou reagovat i na současný boom umělé inteligence, jejíž rychlý vývoj nás staví do nejisté pozice tady na Zemi. Průměrný věk oslovených autorek se pohybuje mezi 20. a 30. rokem. Jedná se tedy o mileniály nebo generaci Z. Každá autorka ze skupiny vyrůstala mimo internetové prostředí a musela se v dětství adaptovat na používání digitálních technologií.

Má role zde byla vedle role autorky také zejména zprostředkovatelka a dramaturgyně. Poskytla jsem kreativním tvůrkyním možnost participace na větším kolektivním projektu a přispěla tak ke společnému vytváření nových významů. Výsledná výtvarná vyjádření měla být záměrně ponechána jejich vlastním rukopisům, a na mě bylo poskládat příspěvky do zinu tak, aby byl funkční jako celek.

Příspěvky mi byly předány osobně nebo poslány přes internetové komunikační sítě. Vznikl tak moderní korespondenční časopis, principem podobný jako dříve zmíněný CCC zin.

3.2 Obecné zadání zinu

Na základě informací získaných v rámci předchozího výzkumu jsem pro autorky sestavila stručné vymezení pojmu „zin“, jeho významu, možností vzhledu, formy a typických technik. S odkazem na klasické punkové ziny jsem uvedla podmínku, kterou bylo zpracování v černobílé formě nebo v omezené barevné škále. Technika zpracování stránky zinu byla ponechána na autorkách. Bylo jim navrženo kombinovat různé druhy médií, experimentovat s materiály a výtvarnými technikami, vytvořit neotřelý vzhled výtvarné publikace nebo se inspirovat již zmíněnými punkovými ziny.

Další důležitou informací bylo, že zin bude prezentovaný v digitální podobě a následně tištěné formě. Proto autorky měly počítat s tím, že bude potřeba všechny stránky naskenovat. Pracovní zadání pro oslovené autorky znělo:

PŘELUDY zin

Vidiny, přeludy, sny, halucinace, konspirační teorie

Pro bližší objasnění zadání byly autorkám položeny doplňující otázky:

„Co vidím?“ „V co věřím?“ „O čem pochybuji?“

„Co zvláštního jsem viděla nebo zažila jako dítě a nedokážu si to vysvětlit? Kdybych to někomu řekla, nikdo by mi nevěřil.“

„Co vídám ve snech a přijde mi příliš skutečné?“

„Co nám říkají a jak to opravdu je?“

Formát: dvojstrana A4, přeložená v polovině na šířku

Uvedené možné techniky: kresba, ilustrace, koláž, muchláž, práce s fotografií nebo písmem, struktury různých materiálů, otisky...

3.3 Zpracování

Každá z autorek reagovala na zmíněné téma vlastním způsobem. V následující kapitole bych na základě obecného zadání zinu ráda uvedla některé z úvah, se kterými tvůrkyně pracovaly, a jaký přístup k tématu zvolily. Dále zmíním příklady některých použitých technik a způsobů zpracování.

„Moje počáteční myšlenka byla, že když jsem byla malá, tak vždycky když jsem se podívala do louže na zemi, tak jsem si představovala, že je v tom obrazu nějaký jiný obrácený svět,“ popisuje svou inspiraci Adéla Beznosková, studentka ilustrace na plzeňské Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara. Její příspěvek je koláž s prvky kresby, malby i typografie. Adéla Beznosková se ve své tvorbě často odkazuje na témata snů. Snář byl výstupem její bakalářské práce.

Obrázek 9: Zin *Přeludy* – Adéla Beznosková (zdroj: Adéla Beznosková)

Adéla Kučerová je studentkou Pedagogické fakulty Karlovy univerzity, Katedry Výtvarné výchovy. Techniky, které ve svém příspěvku využila, jsou analogová fotografie a digitální kresba. Svou dvojstranu popsala: *„Má to být takový baráček pro skřítky a víly, protože jak byla v zadání otázka na věci,*

na který jsme věřili, když jsme byli malí, nebo který jsme si představovali, tak já jsem vždycky milovala stavět baráčky pro skřítky a víly. V lese na pařezy, podobný jako jsou na fotce, kterou jsem použila."

Obrázek 10: Zin *Přeludy* – Adéla Kučerová (zdroj: Adéla Kučerová)

„*Shapeshifting*. Převtělení něčeho z jiného světa, možná až démonického, do lidské podoby, zvířat i věcí, za účelem šíření zla. Nevím, jestli existuje, ale možná se tak uklidňuji a dělám své zážitky a zkušenosti se zlem, které je v tomto světě, normální. Přijdou mi pak méně reálné a pomáhá mi to,“ popsala svou kresbu Martina Smijová, bývalá studentka Vyšší odborné a Střední umělecké školy Václava Hollara.

„Můj přelud, na který si vzpomenu, je, že běžím do tmy a bojím se, že mě něco čapne a odtáhne dolů. Nějaký ruce. Tak jsem skenovala svoje ruce, skenovala jsem černý čáry, co jsem namalovala, a zároveň jsem na papír napsala ten příběh o tom, čeho se bojím. Je to v pozadí. Pak jsem deformovala všechny ty věci. Do nějakých květin, do nějakých vzorců,“ uvedla Tereza Svobodová, studentka Pedagogické fakulty Karlovy univerzity, Katedry Výtvarné výchovy. Velká část jejího příspěvku byla vytvořena v digitálním prostředí.

Obrázek 11: Zin *Přeludy* – Martina Smijová (zdroj: Martina Smijová)

Obrázek 12: Zin *Přeludy* – Tereza Svobodová (zdroj: Tereza Svobodová)

Designérka Lucie Štefková popisuje svůj zážitek z dětství, na který si často vzpomene v různých životních situacích. „Přišla jsem domů do svého dětského pokojíčku a moje neonky a skaláry byly obalené ve slizovité hmotě a byly mrtvé. Prostě mě zaujal ten stav – jak ty mrtvé ryby začínají vlastně splývat s prostředím.“ Koláž vznikla trháním a lepením různých druhů papíru. Následně byla naskenovaná do černobílé podoby.

Obrázek 13: Zin *Přeludy* – Lucie Štefková (zdroj: Lucie Štefková)

Obrázek 14: Zin *Přeludy* – Anna Rybecká (zdroj: Anna Rybecká)

Anna Rybecká nechává význam obrázku na divákově interpretaci. Autorka je studentkou animace na pražské Filmové a televizní fakultě Akademie múzických umění.

3.3.1 Vlastní zpracování

Spolu s oslovenými autorkami jsem rovněž autorkou jedné dvojstránky zinu a jeho obálky. Obálka je výsledkem experimentu, kdy jsem sypala třpytky na sklo scanneru. Vytvořila jsem tak nápis názvu zinu *Přeludy* a dále jsem experimentovala s náhodnými tvary, které vznikly formováním sypkého materiálu prsty nebo štětcem.

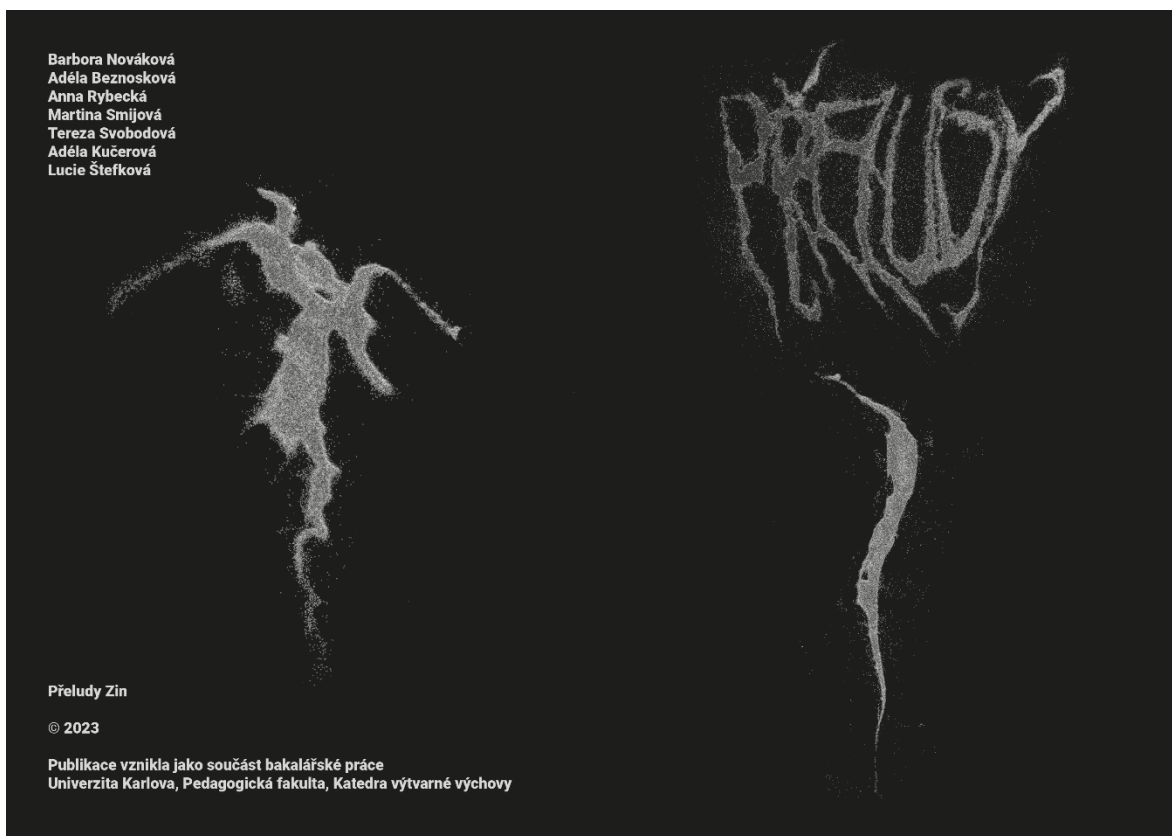
Myšlenka, se kterou jsem během tvorby pracovala, byla, že vidiny obvykle vznikají náhodou. Cestou po ulici můžeme zahlédnout zvláštní tvary skvrn a prasklin v omítce nebo nám při usínání může něco démonického připomínat objekt v našem pokoji. S tvorbou pomocí asociací pracoval výtvarník Vladimír Boudník, který procházel Prahou a nacházel ve zdech zajímavé skvrny a pukliny, které

rámoval a překresloval. I v současné době se mnoho umělců, například grafických designérů, inspiruje organickými tvary, které jsou k vidění všude kolem nás. Já jsem pracovala tak, že jsem si skvrny sama náhodnými pohyby prstů nebo štětcem vytvářela a spoléhala na to, že z nich po skenu vzejde zajímavý tvar, který nadále využiji. Tvorba měla charakter rituálu a ponechání výsledku náhodě. Z mnoha skenů jsem některé vybrala a upravila je v programu Adobe Photoshop. Očistila jsem tak i nechtěné součásti skenů. V rámci výtvarné stránky přebalu jsem se inspirovala obvykle minimalistickým designem hlavních stránek zinu Marie Fišerová *Mazinérie*. Z přední strany obálky jejího zinu často vystupuje jeden výrazný objekt a minimalistický nápis. V zinu *Přeludy* tvary, které vznikly skenováním, vystávají jako duchové nebo mraky z tmavého pozadí, avšak název zinu je výrazný a působí démonicky. Na zadní straně jsou uvedena jména všech tvůrkyň.

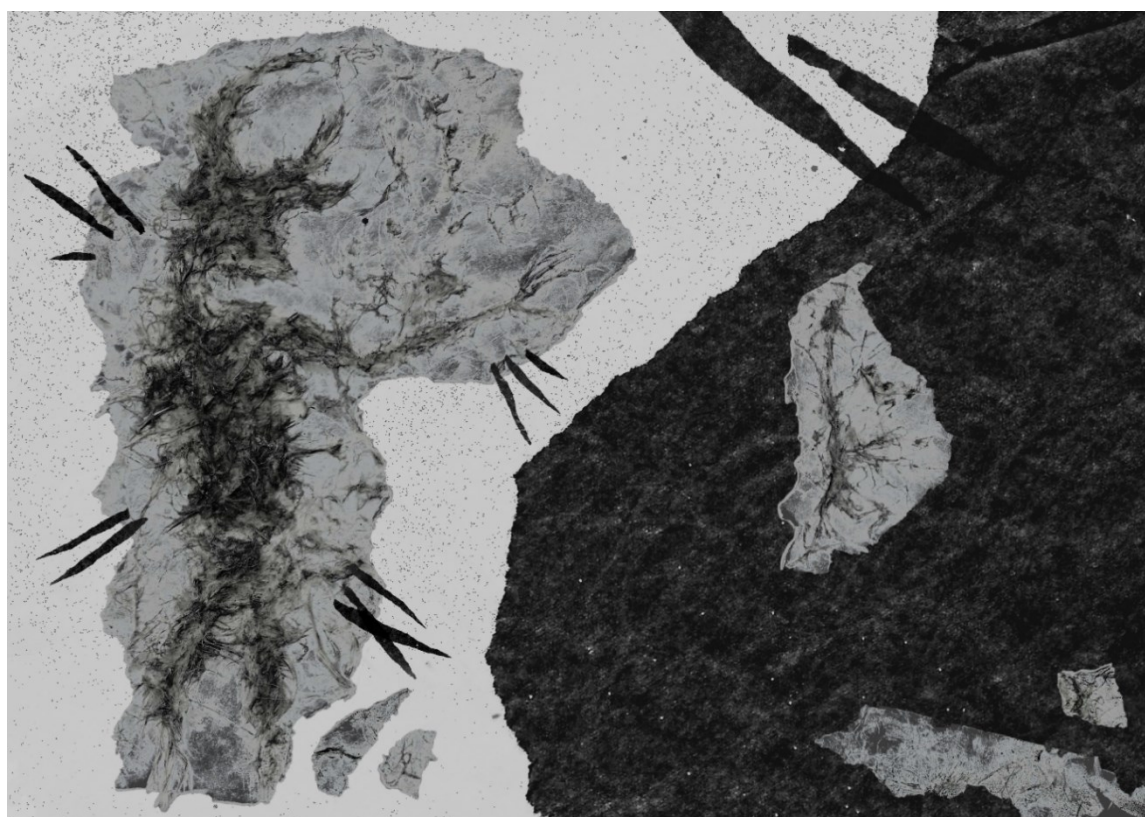
Námětem mé dvojstrany se stal příběh mé první spánkové paralýzy. Jedná se o stav, kdy je lidská mysl v bdělém stavu, ale tělo zůstává neovladatelné a paralyzované. Tento stav je mnohdy doprovázen halucinacemi, zvuky, nepříjemným tlakem v hlavě a pocity fyzických dotyků od figur jevících se během paralýzy. Mnoho umělců napříč historií vyobrazovalo témata nočních můr a spánkových paralýz, většinou přítomností démona sedícího na hrudi spící osoby. V některých případech se lidé, kteří paralýzy prožívají, dokážou na vzhledu figury, která je navštívila, shodnout. Nabízí se zde tedy myšlenka, zda existuje alternativní svět, kde tito démoni žijí.

Během své první spánkové paralýzy jsem ve své blízkosti cítila přítomnost fauna, který po mě vztahoval ruku a svými dlouhými nehty mi způsobil škrábance na zádech. S tímto námětem jsem chtěla pracovat a hledala jsem techniky, pomocí kterých bych jej mohla vyobrazit. V tvorbě často experimentuji s různými přírodními materiály, jejich strukturami a strukturami jejich otisků. Při malbě často využívám peří, které akrylovou barvou lepím na plátno. Zvolila jsem tedy techniku lepení peří na papír do tvaru výjevu ze svého snu. Lehká peříčka se dala snadno rozfouknout. Vzniklo tak propojení s křehkostí a prchavostí snění. Vzniklý obraz z bílého peří na bílém papíře jsem posypala částičky černého uhlí a rozetřela je po ploše. Vyvstal tak z papíru nový obraz. Rozhodla jsem se, že jej roztrhám do menších fragmentů a ty naskenuji. Dále jsem skenovala útržky papíru ve tvaru šrámů. Nadále jsem pracovala už jen v digitálním prostředí, v programu Adobe Photoshop.

Fragment uprostřed pravé části vzniklé koláže připomíná lidský orgán nebo embryo, které v tomto případě prezentuje mě. Protilehlou část plochy zaujímá postava fauna, který před sebe vztahuje ruku. Černé ostny odkazují ke škrábancům na zádech. Kontrast černé a bílé představuje hranici mezi sněním a realitou a ochranu před nočními můrami.

Obrázek 15: Zin *Přeludy* – obálka (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 16: Zin *Přeludy* – autorská dvojstrana (zdroj: vlastní archiv)

3.4 Výstup praktické části

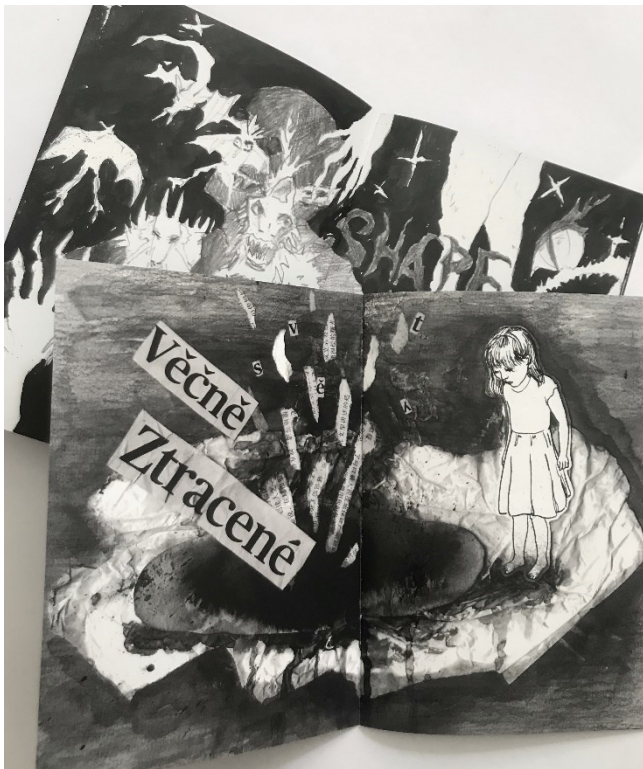
Výstupem praktické části práce je kolektivní zin s názvem *Přeludy* v tištěné podobě a jeho elektronická prezentace (viz. Příloha 11).

Obrázek 17: Zin *Přeludy* v tištěné podobě (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 18: Zin *Přeludy* v tištěné podobě (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 19: Zin *Přeludy* v tištěné podobě (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 20: Zin *Přeludy* v tištěné podobě (zdroj: vlastní archiv)

3.5 Závěrečné hodnocení praktické části

Na rozdíl od workshopu výroby zinu s dětmi jsem se zde zcela spoléhala na zkušenosti autorek, jejich samostatnost a velkorysost ve výtvarných projevech. Neměla jsem možnost s nimi pracovat osobně a průběh práce tak jakkoliv korigovat. Časová dotace pro tvorbu dvojstránky byla přibližně 3 měsíce, s přihlédnutím k jejich vlastním tvůrčím aktivitám, studiu a práci. Na rozdíl od možného jednorázového setkání za účelem společné práce zde pro každou z autorek vznikl prostor pracovat na své tvorbě mnohem déle a důkladněji uvážit námět i techniku zpracování. Dalším rozdílem oproti workshopu s dětmi zde byla přesně definovaná barevnost, která byla velmi omezená. Každá z autorek se v průběhu tvorby zajímala o vzhled dvojstran svých kolegyň. Vznikl kolektivní zin, který klade důraz na pospolitost a otevřenost ke vzájemnému sdílení.

Původní myšlenkou bylo vytvořit publikaci podobající se klasickým punkovým zinům. Technikou měla být kresebná koláž, odkazující k principům cut'n'paste a radikální brikoláži. Postupně jsem ale toto zadání začala vnímat jako omezující. Během procesu vzniku zinu se měnilo, stávalo se více volným a začal se tak otevírat prostor pro experiment. Já i ostatní autorky jsme tvořily experimentálně. Jedna z autorek skenovala své dlaně, další použila vytrhané fragmenty z čínského časopisu, já jsem pracovala se strukturami různých materiálů. Mnoho prvků objevujících se v kolážích bylo využito náhodně. Začaly jsme s původní myšlenkou, ze které nám postupně vyvstávaly nové asociace. Volnějším zadáním jsem nechala vyniknout rukopisům všech autorek, avšak všechny součásti publikace se nesou ve stejném duchu a zin, dle mého názoru, jako celek funguje.

Přibližně polovina obsahu dvojstran zinu vznikla pod rukama autorek zcela bez použití digitálních technologií, druhá polovina je postavena na digitálním zpracování. V prvním případě se jedná o koláže a kresby vzniklé v hotové fyzické podobě, po jejichž dokončení následoval sken do digitálního formátu, který nebyl dále upravován. V druhém případě se jednalo ještě o další úpravy po skenování, které probíhaly v digitálním prostředí grafických programů. Jednalo se například o vyřezávání částí skenů a jejich skládání do koláží, digitální kresbu nebo o úpravu barevnosti skenu a přidávání efektů a deformací. Výsledný zin byl sestaven v programu Adobe InDesign, následně exportovaný do formátu tiskového pdf. Tisk proběhl v profesionální tiskárně s použitím vazby V1. Ve školním prostředí by tvorba kolektivního zinu na jednotné téma pomohla ke stmelení kolektivu, nejlépe kdyby ve třídě probíhala společně.

ZÁVĚR

Práce se zabývá fenoménem zinu a jeho uplatněním ve výtvarné výchově. Během vzniku práce jsem se zaměřila zejména na teoretické aspekty tohoto tématu. Nejvíce dat jsem získala vlastním pobytem v prostředí subkultur a studiem zinů, které jsem v rámci výzkumu i v předchozích letech nasbírala. Pro porozumění kultury hnutí zinu bylo přínosné se pohybovat uvnitř ní. Během výzkumu jsem se setkala jak s kultovními již nevycházejícími tituly, jako jsou *Bažina* či *Bloody Mary*, tak i se současnými ziny – periodiky, autorskými publikacemi nebo studentskými pracemi. Současné tituly se od těch starších odlišují zejména vyšší kvalitou výtvarného zpracování a tisku. Produkci současných zinů bych rozdělila do více kategorií. Část tvůrců se stále odkazuje na původní filozofii zinů, tj. že zin vychází v rámci určité subkultury a podporuje její pospolitost, a vydává je již několik let. Další část původní ideu postrádá a publikace využívá jako způsob propagace vlastní tvorby. Poslední skupinou jsou tvůrci, kteří navazují na původní filozofii, ale podrobili ji současným trendům a charakteru doby, tak, že používají při tvorbě kvalitnější prostředky a novodobé nástroje. Zaujaly mě zejména ziny, které v sobě nesou určitá poselství. Tomuto fenoménu bych se ráda nadále věnovala, například bych se podrobněji zaměřila na feministická témata.

Integrace zinů do výuky je žádoucí a přínosná. Nejvíce příkladů lze zaznamenat v produkci uměleckých škol, kde je studenti prezentují jako své vlastní autorské projekty. Ziny mohou být také nezvyklými a atraktivními zdroji informací, protože jsou autentickými záznamy života mimo hlavní proud, o kterém se nelze dovědět z mainstreamových médiích. Začleňování média zinu do výtvarné výchovy je intuitivní a stále častější. Tvorbou zinů se žáci mohou stát autory svých vlastních publikací a experimentovat s různými druhy výtvarných médií a technik. Cíl mé práce, tedy začlenit médium zinu do výuky se podařilo naplnit, byly navrženy a realizovány aktivity tvůrčí činnosti s dětmi na toto téma. V případě zrealizované aktivity se nejednalo o hodinu výtvarné výchovy, ale o workshop v mimoškolním prostředí. Tato aktivita přispěla k osvojení nových technik a podpořila společnou tvorbu. Při svém prvním setkání s médiem zinu děti kladly důraz na vlastní autorství, méně pak na participaci na tvorbě s ostatními.

Při tvorbě kolektivního zinu, do kterého přispěly i jiné autorky, jsem prozkoumala možnosti jeho vzniku. Kromě role autorky jsem zastávala také roli dramaturgyně, jejímiž úkoly byly komunikace, sběr vzniklých prací, sestavení finální podoby zinu a zajištění jeho tisku. Tyto činnosti mi poskytly nový pohled na proces tvorby kolektivní publikace a na problematiku budování komunity. Vzniklý zin je výsledkem participace na větším projektu. Na zinu se podílely pouze ženy, umělkyně, které pochází

z různých prostředí. Důraz je zde kladen na pospolitost. Téma bylo stanoveno mnou, avšak výtvarná stránka zinu byla ponechána na jednotlivých tvůrkyních. Pevné podmínky zahrnovaly pouze formát a rozsah barev. I přes svobodu tvorby a možnost využití libovolných technik vznikla výtvarně ucelená publikace. Je výsledkem kombinace tradičních technik a prostředků soudobé vizuální komunikace.

V rámci práce jsem prozkoumala fenomén zinu a způsoby jeho integrace do výuky. Výstupem práce jsou artefakty, které vznikly během tvorby zinu s dětmi, a kolektivní zin s názvem *Přeludy*, jeho tištěná verze i elektronická prezentace.

SEZNAM UŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Literatura

BOUDA, Cyril. *Grafické techniky*. 2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979.

HROCH, Miloš. *Křičím: "To jsem já.": Příběhy českého fanzinu od 80. let po současnost*. 1. Praha: PageFive, 2017. ISBN 978-80-270-2942-6.

HROCH, Miloš. *Vystřihni - nalep: Jak post-digitální tisk a ziny vzkřísily papírová média*. 1. Praha: Akropolis, 2022. ISBN 978-80-7470-454-3.

MICHELA, Miroslav, Jan LOMÍČEK a Karel ŠIMA. *Dělej něco!: České a slovenské fanziny a budování alternativních scén*. 1. Praha: Grada Publishing, 2021. ISBN 978-80-271-1314-9.

Pižmo: kulturní čtvrtletník. Česká Bříza: culture83, 2023. ISSN 1804-2600.

ROBINSON, Lucy. Zines as history: zines as history. In: *Ripped, torn and cut: Pop, politics and punk fanzines from 1976*. Manchester University Press, 2018, s. 39-54. ISBN 978-1-5261-2059-5.

Internetové zdroje

6. Anarchistický festival knihy 2018. *Anarchistický festival knihy* [online]. 2018 [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://anarchistbookfair.cz/2018/>

ALMER, Jiří. DIY kultury: Kutilové či punkeři? K teorii kulturního aktivismu. *HIS voice* [online]. 29.6.2016 [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: <https://www.hisvoice.cz/diy-kultury-kutilove-ci-punker-i-k-teorii-kulturniho-aktivismu/>

ATTON, Chris. *Alternative Media* [online]. Londýn: SAGE Publications, 2002 [cit. 2023-07-03].

CONGDON, Kristin G. a Doug BLANDY. Zinesters in the Classroom: Using Zines to Teach about Postmodernism and the Communication of Ideas. *Art Education* [online]. National Art Education Association, 2003, **56**(3), 44-52 [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3194053>

DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000* [online]. Olomouc: Host, 2002 [cit. 2023-07-06]. ISBN 80-7198-521-X. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:f3ea84b0-aa4f-11e6-840e-005056827e52?page=uuid:584d3900-c127-11e6-99c2-005056825209>

DUNCOMBE, Stephen. *Notes From Underground: Zines and the Politics of Alternative Culture (Zinester's Guide)*. Portland: Microcosm Publishing, 2008. ISBN 1934620378.

HEBDIGE, Dick. *Subculture: The Meaning of Style* [online]. Taylor & Francis e-Library, 2002 [cit. 2023-07-04]. ISBN 0-203-13994-1.

Historie. *Archiv českých a slovenských subkultur* [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <http://ziny.info/historie/>

JACOBI, Tobi. The Zine Project: Innovation or Oxymoron?. *The English Journal* [online]. National Council of Teachers of English, 2007, **96**(4), 43-49 [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/30047164>

KOPECKÁ, Mahulena. *Obsahová analýza českých feministických zinů*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Mgr. Tereza Krobová.

LAUREL, Forster. *Magazine Movements: Women's Culture, Feminisms and Media Form*. London: Bloomsbury Academic, 2015. ISBN 9781441172631.

Manifest 2020. *Lustr 9* [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://lustrfestival.cz/lustr-2020/manifest-2020/>

Mara Infidelious. *Duchomor.com* [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://www.duchomor.com/mara/index.html>

MEIRA DA ROCHA, Zdeňka. *Interdisciplinární propojení výtvarné a mediální výchovy: ICT jako podpůrný prostředek ve výtvarné výchově*. Praha, 2020. Disertační práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Doc. PhDr. Martin Raudenský, Ph.D.

MIČIENKA, Marek a Jan JIRÁK. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele* [online]. 1. Praha: Partners Czech, 2006 [cit. 2023-07-03]. ISBN 80-239-6762-2.

Nájezd [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://najezd.wz.cz/homef.html>

Otevřená výzva: Feministický nerůst. *Druhá: směna* [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://druhasmena.cz/pis-pro-nas>

PageFive [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://www.pagefive.com/106-nakladatelstvi>

Paper can Dance [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://papercandance.com/AboutUs>

Photography Zines: Cyanotype Prints. *Barnard Library & Academic Information Services (BLAIS): BARNARD COLLEGE* [online]. 2023 [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://library.barnard.edu/events/photography-zines-cyanotype-prints>

Professor Teal Triggs. *Royal College of Art* [online]. [cit. 2023-07-05]. Dostupné z: <https://www.rca.ac.uk/more/staff/professor-teal-triggs/>

Pvnx23 [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://www.pvnx23.cz/en/about-us/>

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007 [cit. 2023-07-04]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/>

ROGERS, Melissa. Compositional Craft: Zine Workshops as Pop-Up Makerspaces. *DRC* [online]. 7. 4. 2016 [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.digitalrhetoriccollaborative.org/2016/04/07/compositional-craft-zine-workshops-as-pop-up-makerspaces/>

RYŠÁVKA, Jakub. *České metalové amatérské webziny na internetu (popis a analýza mediální scény)*. Brno, 2010. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Prof. PhDr. Jiří Pavelka, CSc.

SASKA, Hope. Anna Atkins: Photographs of British Algae. *Bulletin of the Detroit Institute of Arts: PHOTOGRAPHY* (2010) [online]. The University of Chicago Press on behalf of the Detroit Institute of Arts, 2010, **84**(1/4), 8-15 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23183243>

Seznam tiskovin. *Archiv českých a slovenských subkultur* [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <http://ziny.info/seznam-tiskovin/>

SOUSA, Guilherme. Teal Triggs on fanzines, youth and politics [interview]. *Medium* [online]. 30. 3. 2017 [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://medium.com/@Guimags/teal-triggs-on-fanzines-youth-and-politics-interview-14df6c7aa960>

Spinkdistro [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://spinkdistro.art/?hl=cs>

Stánky a distra. *Anarchistický festival knihy* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://anarchistbookfair.cz/distra>

ŠICHANOVÁ, Bára. Kvér o feministických zinech a radikálním vyšívání. *Český rozhlas: Radio Wave* [online]. 16. 12. 2014 [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/kver-o-feministicky-ch-zinech-a-radikalnim-vysivani-5246931>

The Foundations of Black Power. *National Museum of African American History & Culture* [online]. [cit. 2023-07-07]. Dostupné z: <https://nmaahc.si.edu/explore/stories/foundations-black-power>

THOBURN, Nicholas. One Manifesto Less: MATERIAL TEXT AND THE ANTI-BOOK. In: *Anti-Book: On the Art and Politics of Radical Publishing* [online]. University of Minnesota Press, 2016, s. 1-60 [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.5749/j.ctt1j7x9vm.5>

TRIGGS, Teal. The critical turn: education of a design writer. In: WOOD, Luke a Brad HAYLOCK. *One and many mirrors: perspectives on graphic design education* [online]. Occasional Papers and The Physics Room, 2020, s. 42-61 [cit. 2023-07-05]. ISBN ISBN 978-0-9954730-1-0. Dostupné z: https://researchonline.rca.ac.uk/2253/13/Design%20School%20Book_lo-res-TEAL.pdf

VELIMIROVIĆ, Andreja. Jamie Reid. *Widewalls* [online]. 9. 2. 2017 [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: <https://www.widewalls.ch/artists/jamie-reid/>

WAN, AMY J. Not Just fot Kids Anymore: Using Zines in the Classroom. *The Radical Teacher: EDUCATION AND CONSUMERISM* [online]. University of Illinois Press, 1999, (55), 15-19 [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20709995>

Zádruha [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://zadruha.noblogs.org/nase-cinnost/>

Zines: Zine Pedagogy. *Mina Rees Library* [online]. [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://libguides.gc.cuny.edu/c.php?g=660595&p=5879409>

Seminář

MEIRA DA ROCHA, Zdeňka. Interdisciplinární propojení výtvarné a mediální výchovy [seminář]. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2. 12. 2022.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Tvorba s dětmi – Autorský zin (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 2: Tvorba s dětmi – Autorský zin (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 3: Tvorba s dětmi – Razítka (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 4: Tvorba s dětmi – Razítka (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 5: Tvorba s dětmi – Autorské ziny (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 6: Tvorba s dětmi – Razítka (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 7: Tvorba s dětmi – Razítka (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 8: Tvorba s dětmi – Autorské ziny (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 9: Zin *Přeludy* – Adéla Beznosková (zdroj: Adéla Beznosková)

Obrázek 10: Zin *Přeludy* – Adéla Kučerová (zdroj: Adéla Kučerová)

Obrázek 11: Zin *Přeludy* – Martina Smijová (zdroj: Martina Smijová)

Obrázek 12: Zin *Přeludy* – Tereza Svobodová (zdroj: Tereza Svobodová)

Obrázek 13: Zin *Přeludy* – Lucie Štefková (zdroj: Lucie Štefková)

Obrázek 14: Zin *Přeludy* – Anna Rybecká (zdroj: Anna Rybecká)

Obrázek 15: Zin *Přeludy* – obálka (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 16: Zin *Přeludy* – autorská dvojstrana (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 17: Zin *Přeludy* v tištěné podobě (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 18: Zin *Přeludy* v tištěné podobě (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 19: Zin *Přeludy* v tištěné podobě (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 20: Zin *Přeludy* v tištěné podobě (zdroj: vlastní archiv)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Fotodokumentace zinu *Drunk nach Osten*

Příloha 2 – Fotodokumentace zinu *Reggae Recipe*

Příloha 3 – Fotodokumentace tvorby autorky Mary Infidelious, komiks *Sklenice černé kávy*

Příloha 4 – Fotodokumentace risografických zinů *Exoskeleton Soft* a *Lišaj pryšcový*

Příloha 5 – Fotodokumentace Spring Zine Party 2023 v Eternii na Smíchově

Příloha 6 – Fotodokumentace Anarchistického festivalu knihy 2023 v Cross Clubu v Holešovicích

Příloha 7 – Fotodokumentace kulturního čtvrtletníku *Pižmo*

Příloha 8 – Fotodokumentace samizdatového plátku *Nájezd*

Příloha 9 - Fotodokumentace dalších zinů

Příloha 10 – Rozhovor s autorem samizdatového časopisu *Nájezd*

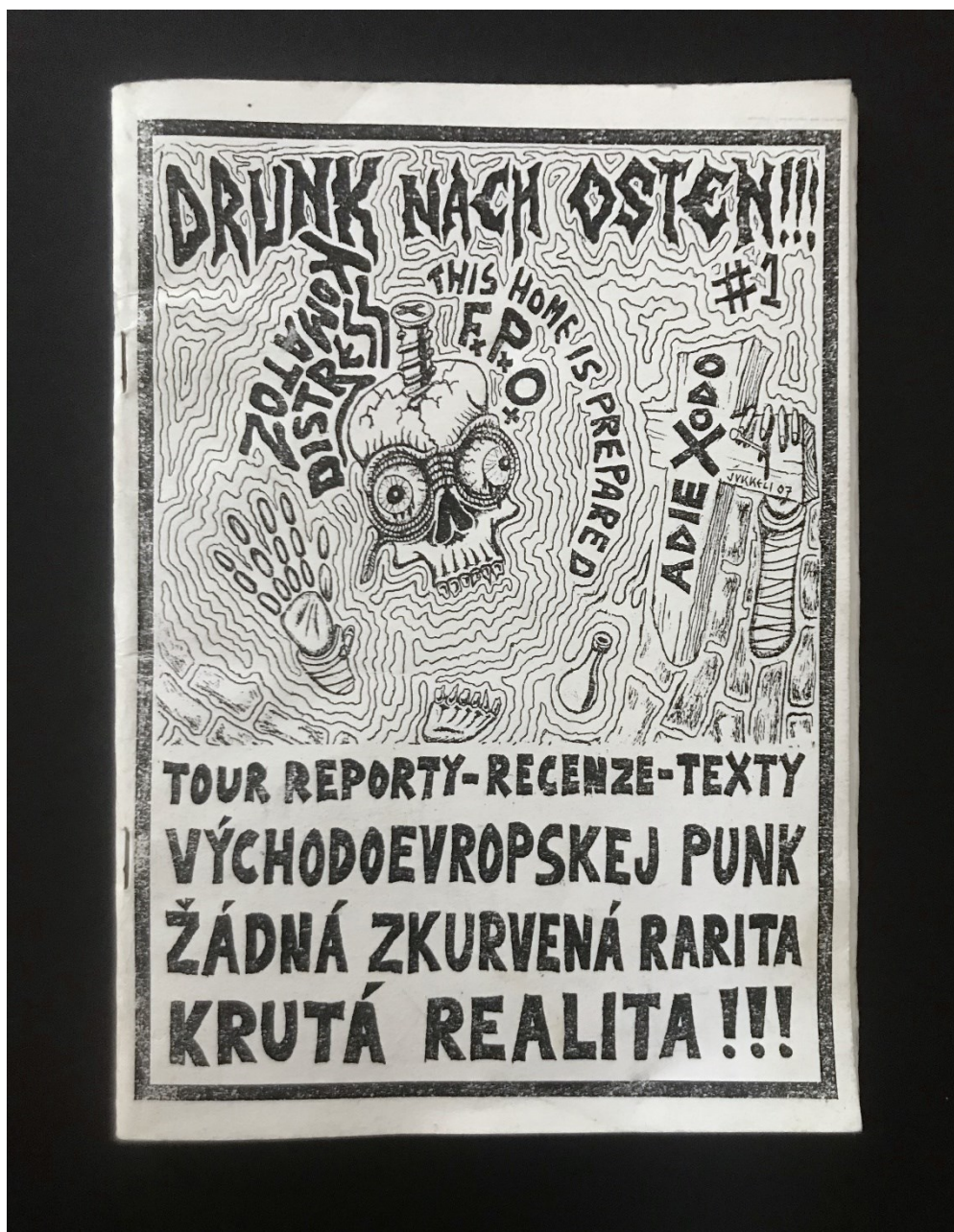
Příloha 11 – Elektronická prezentace zinu *Přeludy*

PŘÍLOHY

Příloha 1

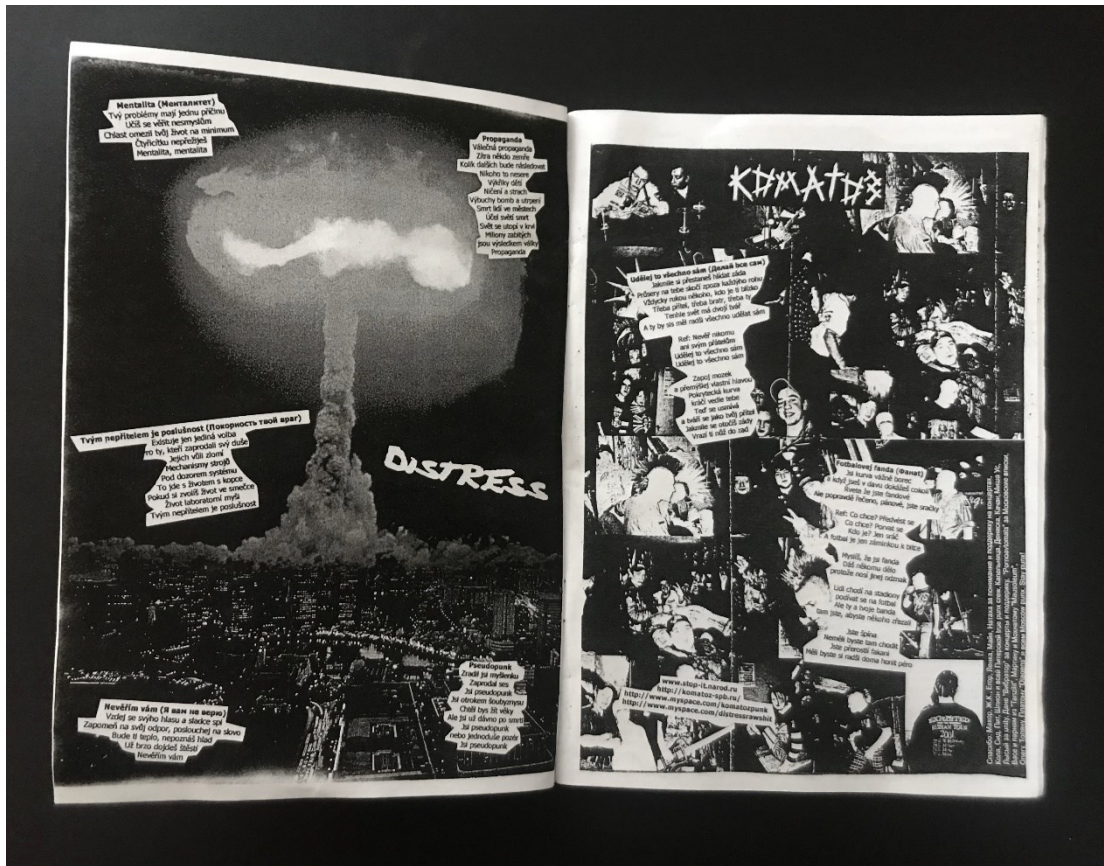
Fotodokumentace zinu *Drunk nach Osten*

Drunk nach Osten, č. 1, 16. 6. 2007, Brno

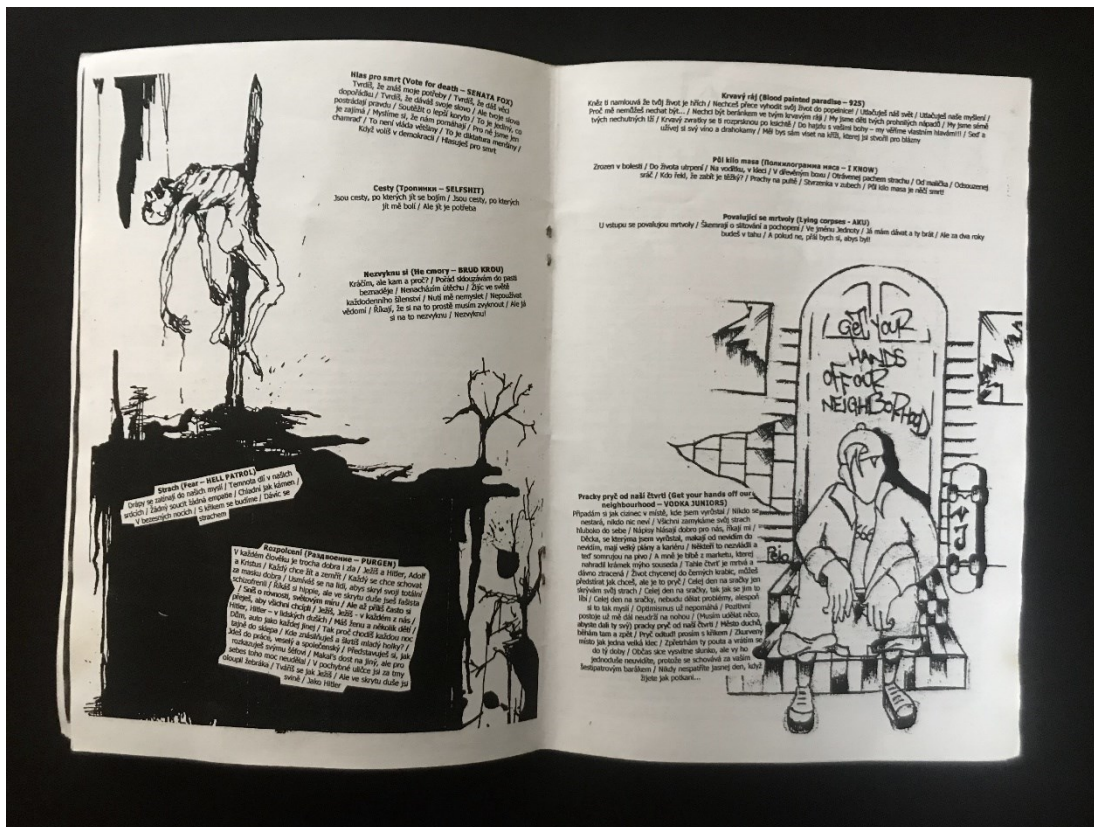

Obrázek 1.1: *Drunk nach Osten* (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 1.2: *Drunk nach Osten* (zdroj: vlastní archiv)

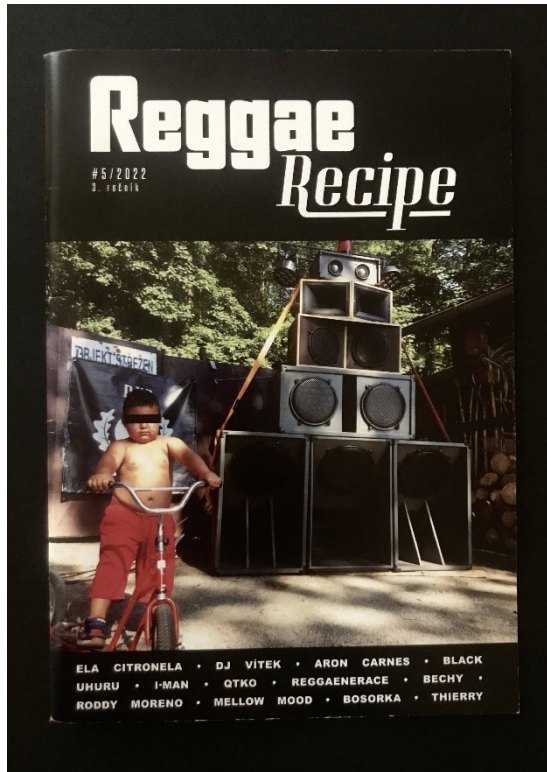

Obrázek 1.3: *Drunk nach Osten* (zdroj: vlastní archiv)

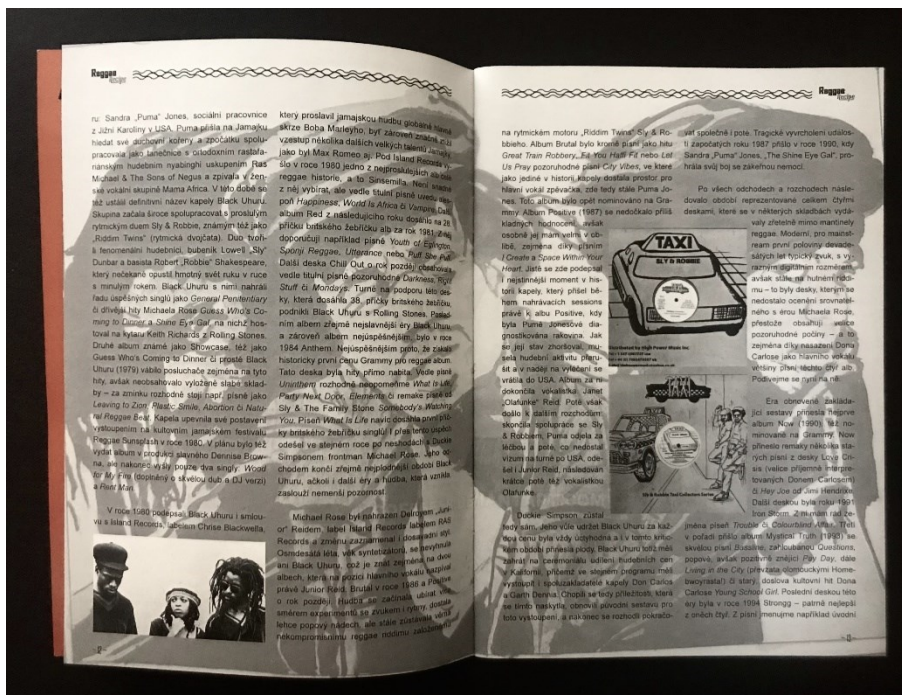
Příloha 2

Fotodokumentace zinu *Reggae Recipe*

Reggae Recipe, 3. roč., č. 5, 2022

Obrázek 2.1: *Reggae Recipe* (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 2.2: *Reggae Recipe* (zdroj: vlastní archiv)

Příloha 3

Fotodokumentace tvorby autorky Mary Infidelious, komiks *Sklenice černé kávy*

Sklenice černé kávy, 8. 2013, Duchomor.com/Mara

Obrázek 3.1: *Sklenice černé kávy* (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 3.2: Sklenice černé kávy (vlastní archiv)

Příloha 4

Fotodokumentace risografických zinů *Exoskeleton Soft* a *Lišaj pryšcový*

Exoskeleton Soft, Sleep On It Press Studio

Lišaj pryšcový, Barbora Šubrtová, FUD UJEP 2021, Ateliér Grafický design 2

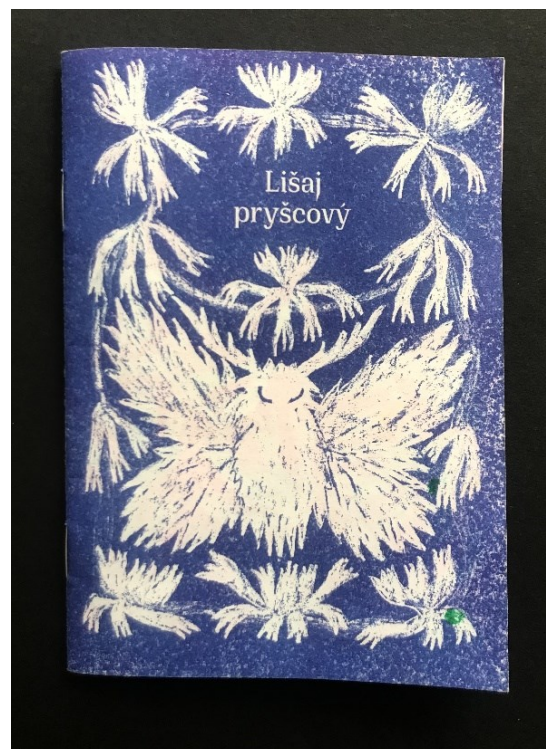
Obrázek 4.1: *Exoskeleton Soft* (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 4.2: *Exoskeleton Soft* (vlastní archiv)

Obrázek 4.3: *Exoskeleton Soft* (zdroj: vlastní archiv)

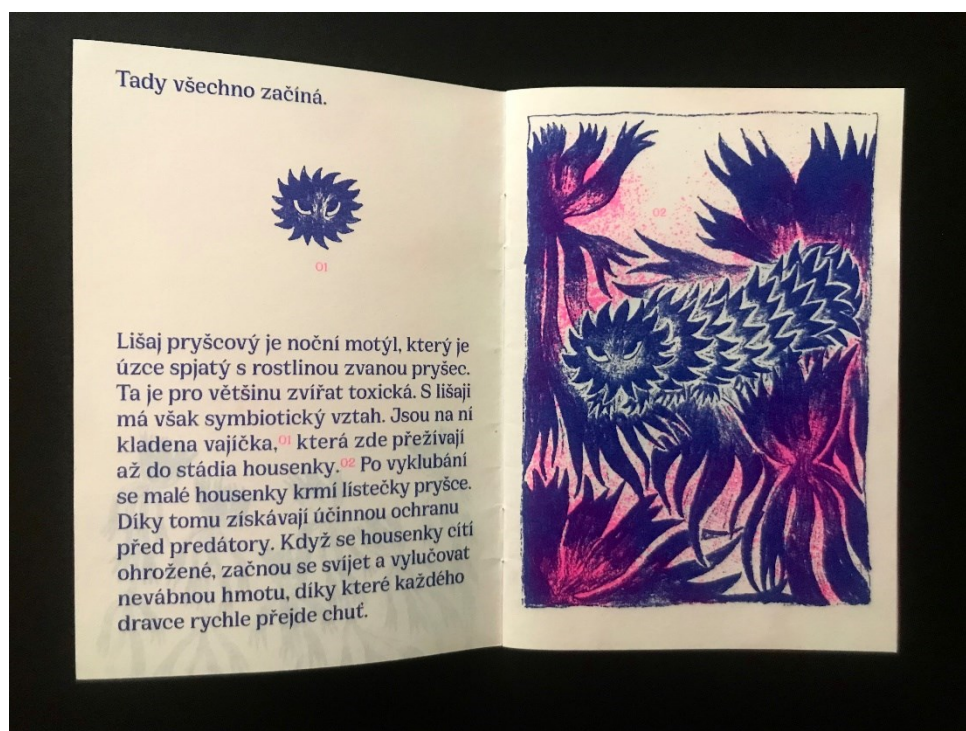

Obrázek 4.4: *Lišaj pryšcový* (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 4.5: *Lišaj pryšcový* (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 4.6: *Lišaj Pryšcový* (zdroj: vlastní archiv)

Příloha 5

Fotodokumentace Spring Zine Party 2023 v Eternii na Smíchově

Obrázek 5.1: Spring Zine Party (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 5.2: Spring Zine Party (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 5.3: Spring Zine Party (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 5.4: Spring Zine Party (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 5.5: Spring Zine Party (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 5.6: Spring Zine Party (zdroj: vlastní archiv)

Příloha 6

Fotodokumentace Anarchistického festivalu knihy 2023 v Cross Clubu v Holešovicích

Obrázek 6.1: Anarchistický festival knihy (zdroj: vlastní archiv)

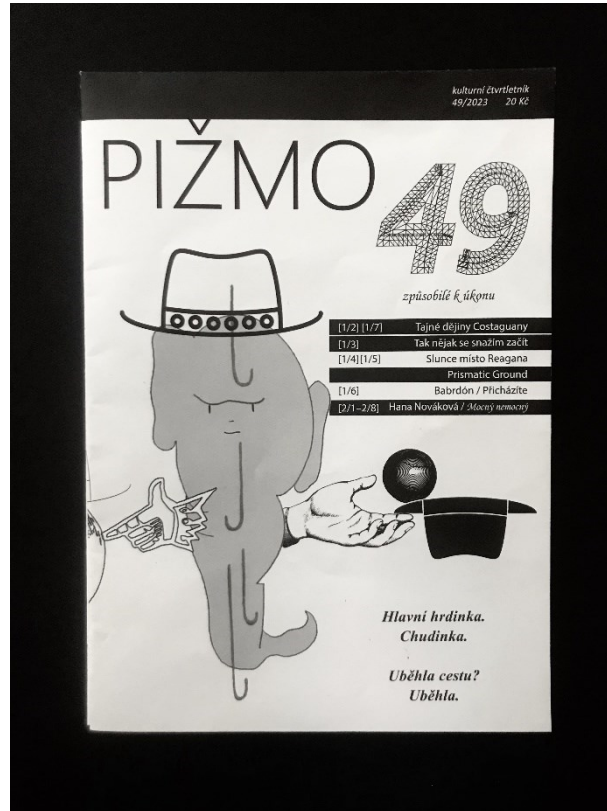

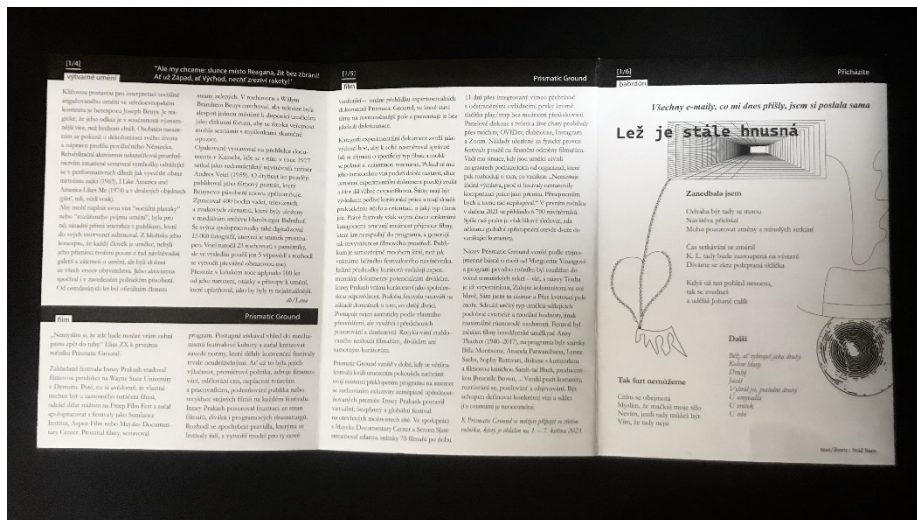
Příloha 7

Fotodokumentace kulturního čtvrtletníku *Pižmo*

Pižmo, č. 49, 12. 4. 2023, culture83, Česká Bříza, ISSN 1804-2600

Obrázek 7.1. *Pižmo* (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 7.2: *Pižmo* (zdroj: vlastní archiv)

Příloha 8

Fotodokumentace samizdatového plátku *Nájezd*

Nájezd, č. 196, 23. 9. 2015

Nájezd, č. 527, 31. 8. 2022

Nájezd, č. 535, 26. 10. 2022

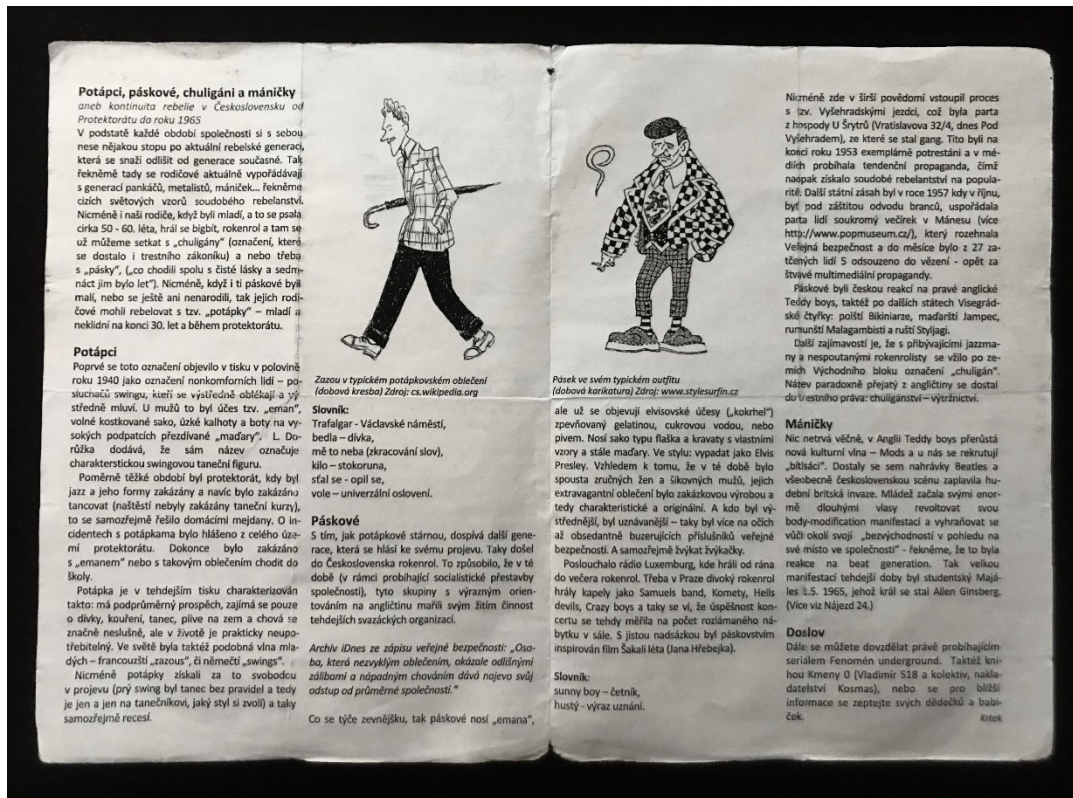
Nájezd, č. 565, 24. 5. 2023

Nájezd, č. 568, 14. 6. 2023

Nájezd, č. 569, 21. 6. 2023

Obrázek 8.1: *Nájezd* (zdroj: vlastní archiv)

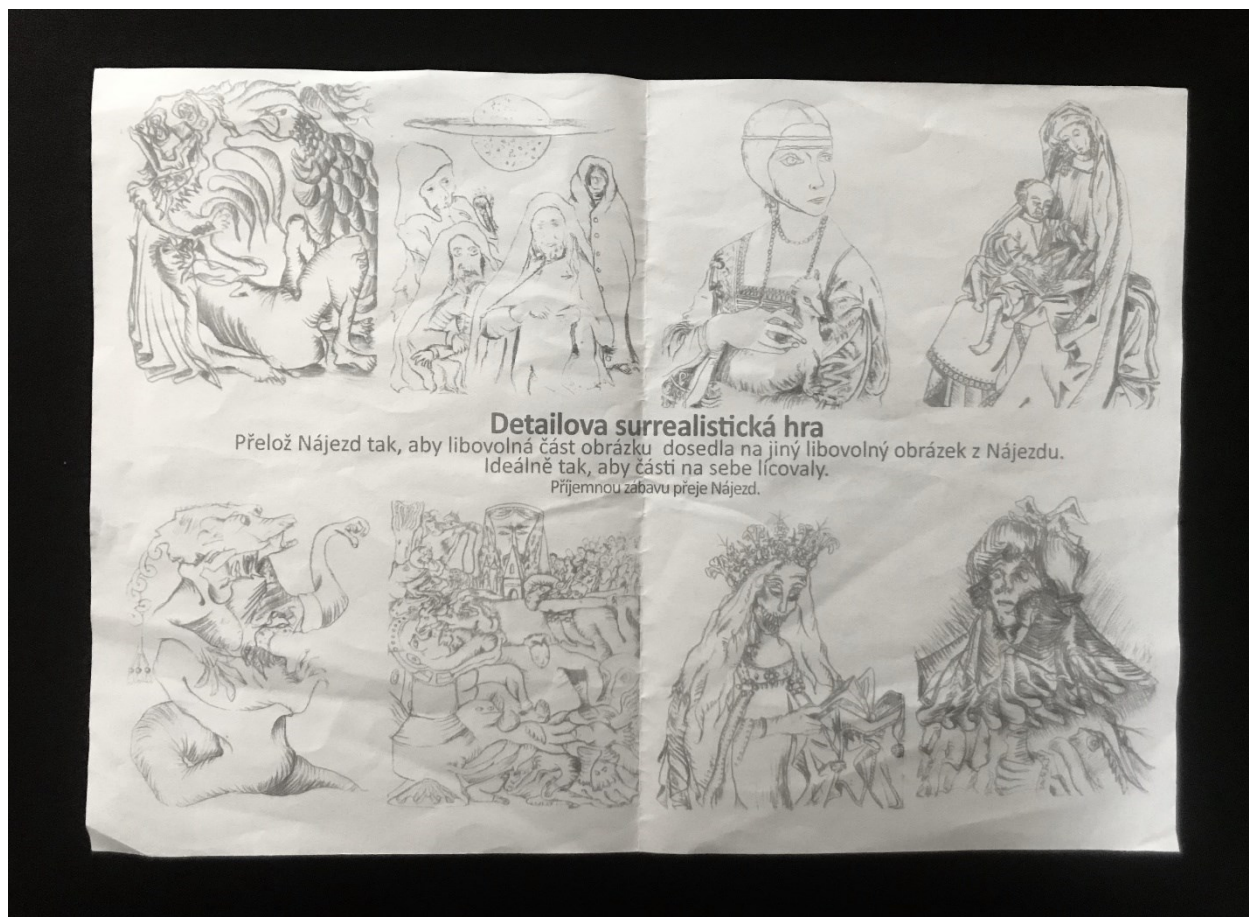

Obrázek 8.2: Nájezd, č. 196 (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 8.3: Nájezd, č. 565 a č. 568 (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 8.4: *Nájezd*, č. 527 (zdroj: vlastní archiv)

Příloha 9

Fotodokumentace dalších titulů zinů

Pro zajímavost zde dokládám ještě další fotografie zinů, které jsem během výzkumu nasbírala.

ANARCHISM: What it is, and what it ain't..., Sprout Anarchist Collective

La Nazorin, 2021, Praha

Let's talk about consent baby, The Down There Health Collective

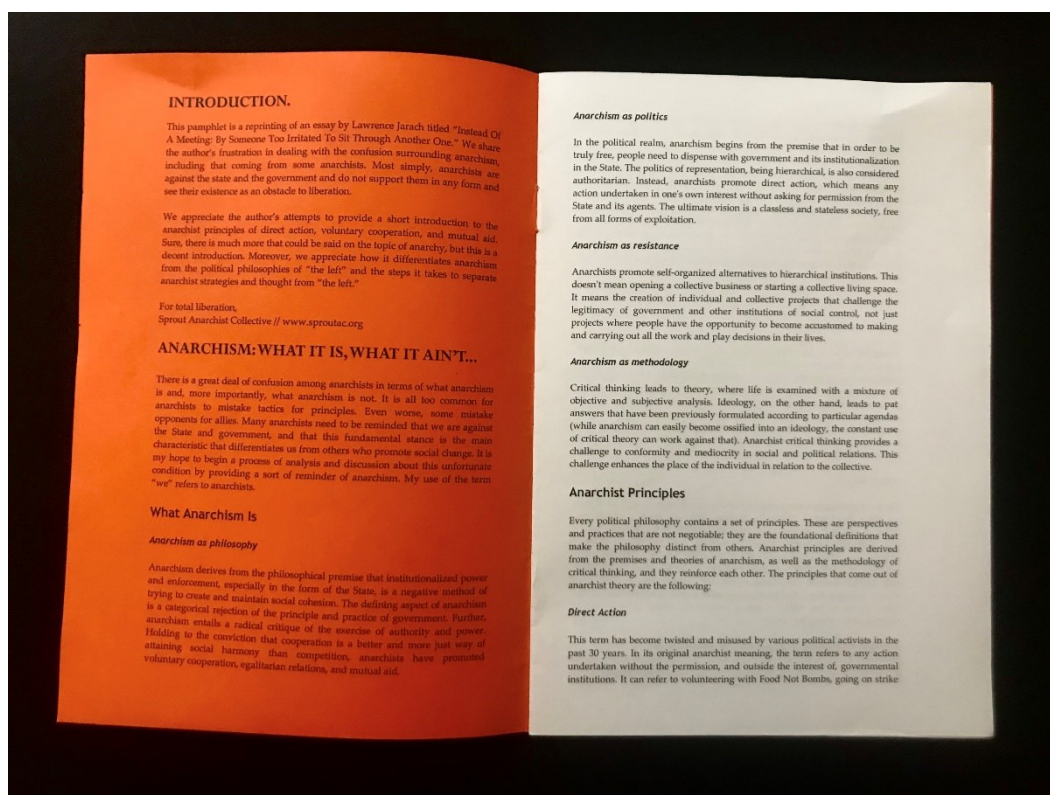
Ozvěny fatality, Barbar Mamut a Wilhelm Grasslich, 2019

Punkáč Bob, Ondřej Štěpánek, Pravěk z.s.

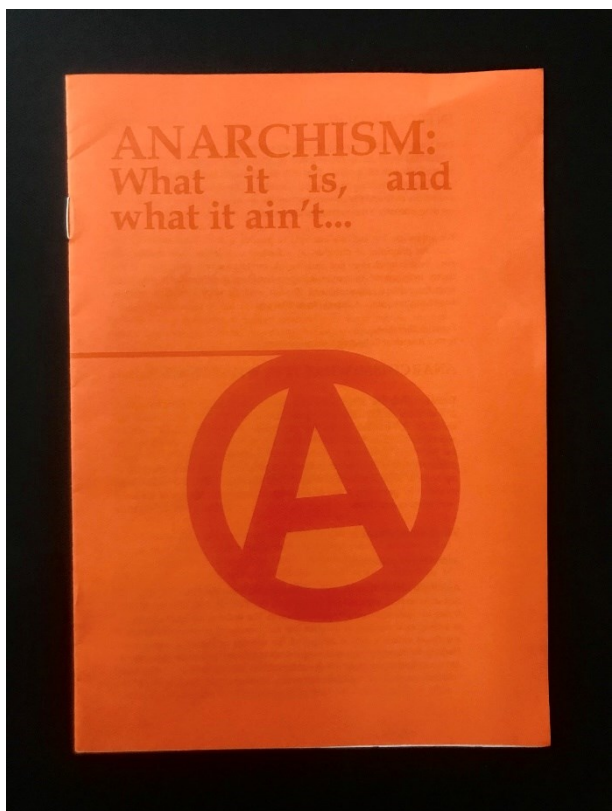
Slzy na rtech, č. 2, 1. 1997, Hostomice

Volá Londýn, 10. 2021, Praha

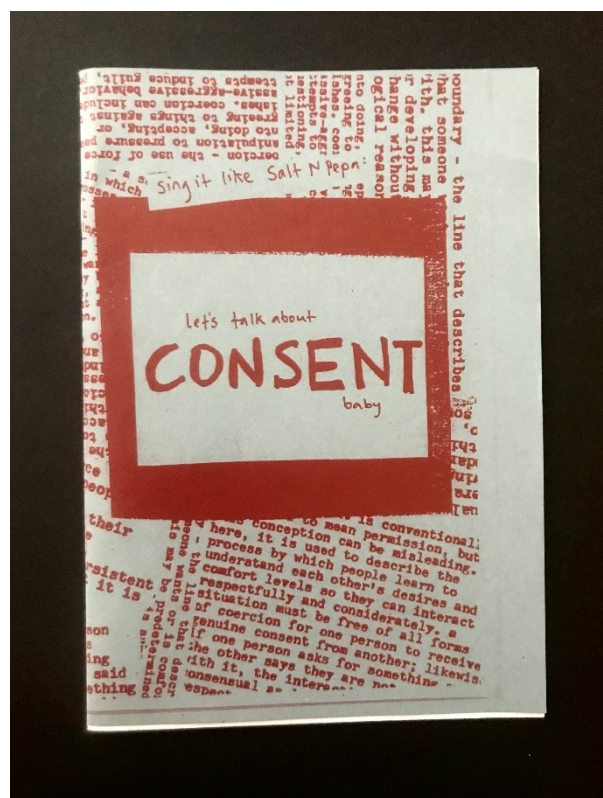
Volá Londýn, 5. 2023, Praha

Obrázek 9.1: *ANARCHISM: What it is, and what it ain't* (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 9.2: ANARCHISM: What it is, and what it ain't (zdroj: vlastní archiv)

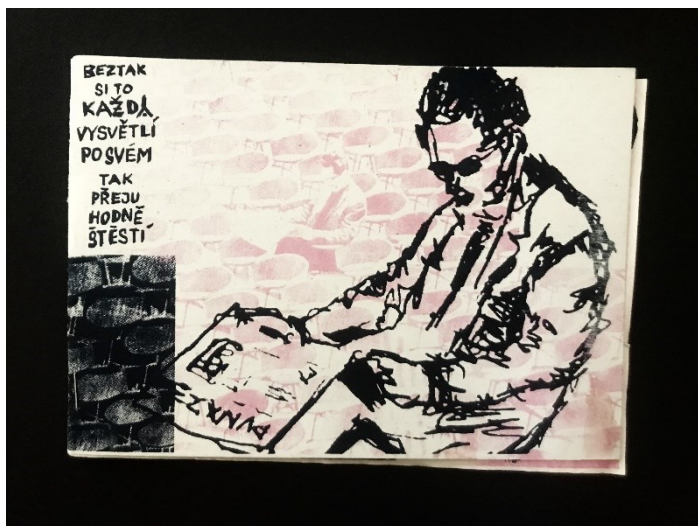

Obrázek 9.3: Let's talk about consent baby (zdroj: vlastní archiv)

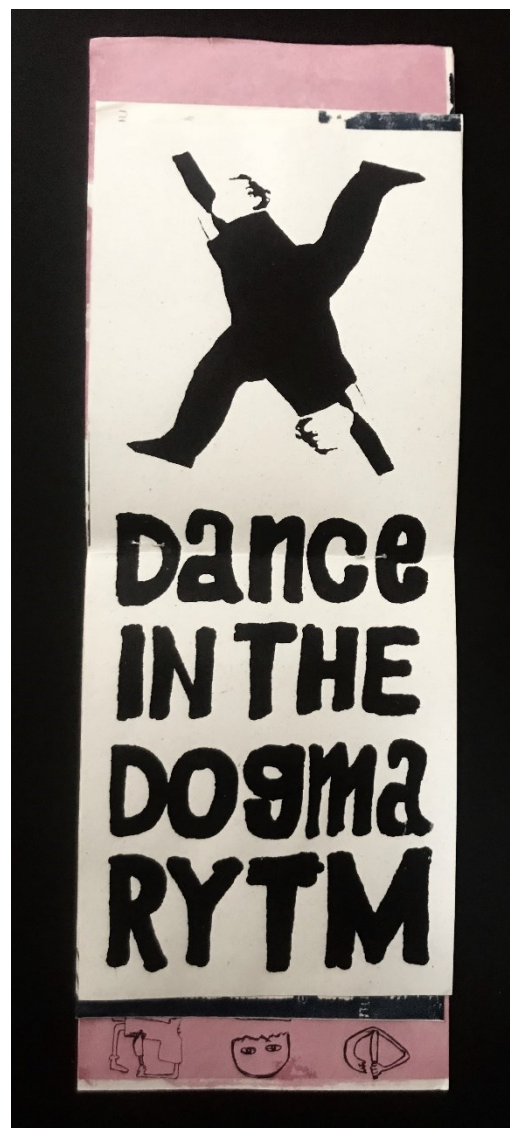

Obrázek 9.4: Punkáč Bob, Ozvěny fatality (zdroj: vlastní archiv)

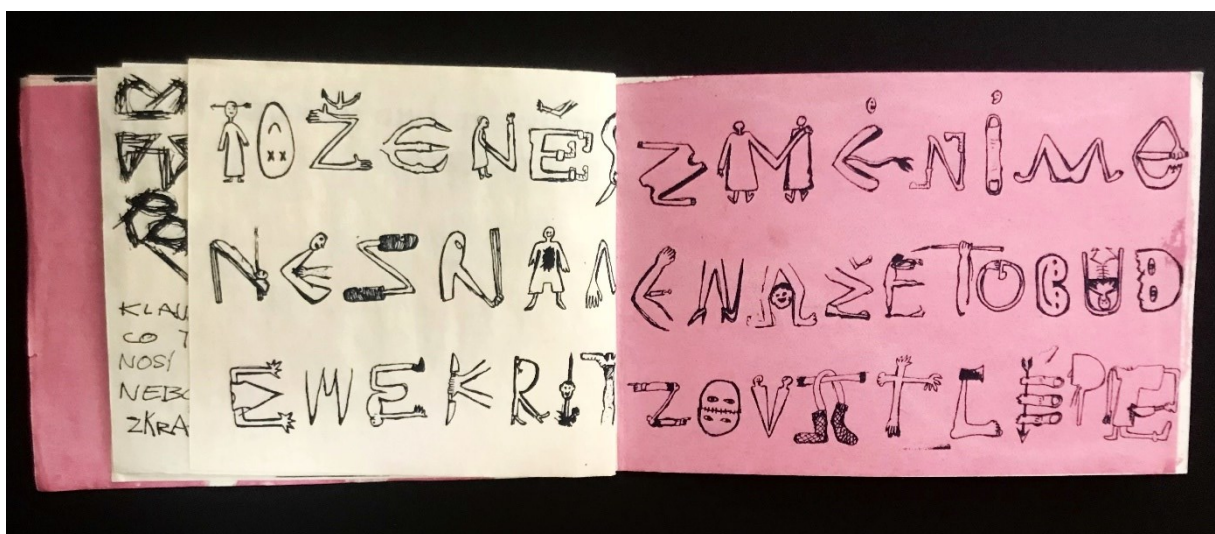

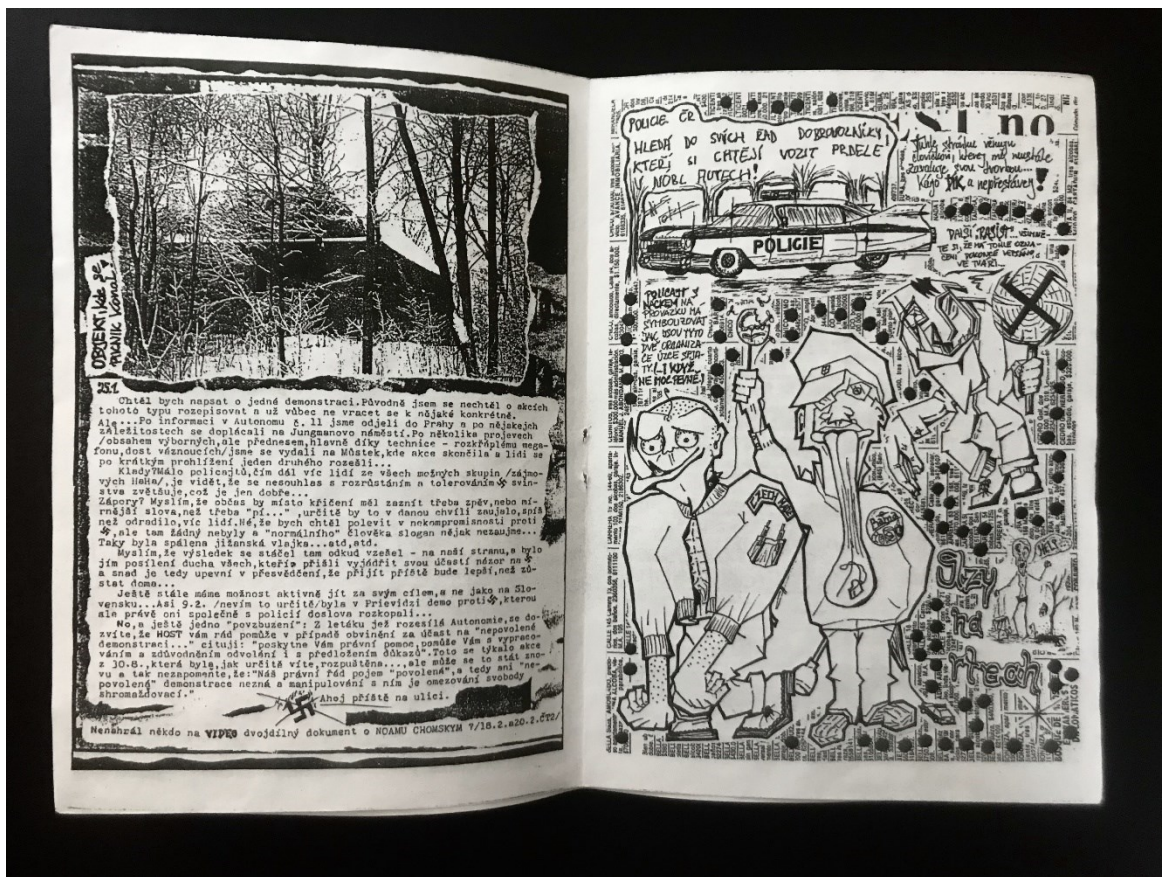
Obrázek 9.5: La Nazorin (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 9.6: La Nazorin (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 9.7: La Nazorin (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 9.8: Slzy na rtech (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 9.9: Slzy na rtech (zdroj: vlastní archiv)

Obrázek 9.10: Volá Londýn (zdroj: vlastní archiv)

Příloha 10

Rozhovor s autorem samizdatového časopisu *Nájezd*

Lidé zmínění v rozhovoru byli anonymizováni a jejich jména změněna.

Mohl bys představit svou tvůrčí činnost?

*No, moje tvůrčí činnost je široká. Začínal jsem jako básák, skladatel, textař a pak jsem začal víc psát. Právě tím, jak jsem chodil mezi máničky do hospody U Krále Jiřího, tak se nás tam scházelo takový množství, že jsem si říkal: „Něco by to chtělo, nějaký časopis, nějakou značku.“ No a než jsme se vrátili z cigarety do hospody, tak mi došlo, že to bude časopis. A než jsme si sedli ke stolu, tak jsme zjistili, že to bude časopis *Nájezd*. Právě ty startky, který jsme často kouřili, tak proto je to logo startek. A ještě má *Nájezd* nějakých jedenáct dvanáct titulů knížek.*

Co je tím kouzlem DIY časopisu?

*Tak jedna věc bylo to, že to má být zdarma. Takže aby to bylo zdarma, tak musíme používat současný možnosti. Ten formát je á čtyřka, takže jakmile to člověk přeloží, má najednou něco listovacího. V podstatě ten poměr je jedna á čtyřka textu a stačí sepsat tři čtyři stránky textu a pak už to jde pomocí nějakých GPL nástrojů, to znamená svobodných nástrojů, kde je člověk schopen si upravit obrázky, vytisknout to, aniž by do toho musel dát jedinou korunu, protože ty nástroje jsou zdarma. Jsou to open source nástroje. Ten *Nájezd* má různý kvality, a je to o tom, že když to někdo vidí, tak si prostě řekne: „Tak já si ho založím taky.“ A samozřejmě je ta filozofie taková, že když člověk sepíše svůj názor, tak si pak troufne na větší celek a může se posunout. Takže je to reklama na to, jak se to dá dělat na koleni.*

Co je podle tebe pro dnešní generaci na tvorbě zinů tak atraktivního?

*Prvotně ziny, v nějakých těch padesátech letech, se tiskly jenom kvůli tomu, že vlastně nebyla žádná jiná možnost to oficiálně prezentovat. Tam k tomu byl nějaký politický důvod, tehdejší. Nyní už je to dostupný. Nyní si může každý svoje názory vytisknout, nějak je naaranžovat a streamovat dál. Víím, že to někdo dělá způsobem, že má různý výzkumy a chce je prezentovat mezi lidmi. Třeba vydavatelství Zádruha to takhle dělá. Ale to jsou prostě studie. To, co já dělám s *Nájezdem* je, že když má někdo šuplíkovou tvorbu, tím, že mu to*

vyjde, si může udělat nějakou referenci. A tím důvodem, že to vzniká teď, si myslím, že je ta dostupnost. To je ta dostupnost, a jediný, na čem to vždycky končí je to, kdo to vydrží dělat tak dlouho.

A jaký je tvůj důvod, že jsi vydržel tak dlouho?

V listopadu to bude dvanáct let. Někdy asi kolem třetího čtvrtého roku už jsem se na to chtěl vykašlat. Pak najednou mě kamarádi přesvědčovali, že to nejde, že ještě chvíli. A najednou mi lidi začali gratulovat: „Pět let, to jsem ještě nikdy neviděl, časopis, týdeník, že by vycházel takhle dlouho.“ Šestej rok ještě víc gratulací, sedmej další, osmej další, to už jsem pak začal dělat festivaly a teď už je dvanáctej rok. Takže už to taky dělám, dá se říct, ze zvyku. Ale vždycky každej Nájezd je v něčem jinej. Takže se taky udržuju akční. Věc je ta, že já jsem měl kamarády, který mě v tom podporovali. Prostě chtěli, aby to vycházelo. A jako týdeník, ne jako měsíčník. Těch je hodně, ale jako týdeník. A všelijak se mi snažili pomoci nebo říkali kamarádům, kdo má nějaký básničky, ať mi je taky ještě pošlou a já je vydám.

Přispívá dnes ještě někdo do Nájezdu?

Je to už o něco horší. Ale v začátcích, když ještě nebyly žádné články, tak já jsem se donutil psát, abych se trošku zlepšil v češtině. Pár kamarádů mám, jeden z nich je neskutečnej psavec, ten napsal stovky věcí. A vždycky se jednou za rok někdo najde a třeba mi přenechá svůj archiv. Takže po nějakých třech letech jsem si byl schopnej vybudovat archiv takovej, že můžu psát články, který mě bavěj. A už na to nemám tejdén, ale můžu si to rozvrstvit do více týdnů. Takže takhle vznikaly jednu dobu články o velkých sopečnejch erupcích, jelikož to je reakce na globální oteplování. Jsou to nějaký výzkumy. Taktéž vznikly medailonky o muzikantech, většinou spjatých kolem hippies nebo beat generation nebo našeho českýho undergroundu. A co bylo vtipný, že se někdo z toho učil i na maturitu. Ty informace byly takový, který jim ve škole nedali.

A je možný přispět do Nájezdu nějakou kresbou, článkem?

Je to možný. Podmínka je taková, že Nájezd je apolitickej. Nevěnuju se politice. A potom by to mělo být obsahem legální, takže nadávání jednoho člověka druhýmu skrze časopis... To byly kdysi dávno takový undergroundový časopisy, ale tomu se vyhýbám. Ale pokud to je umění a jde o nějakou prezentaci, takže ten dotyčný si ještě může do životopisu uvést nějakou referenci, že to někde vycházelo, tak samozřejmě jsem otevřenej. Když to bude velký, tak z toho může vzniknout i knížka.

Kolik členů má redakce?

Bylo nás tam víc. Původně jsme začínali ve třech. Potom jsem to dělal vlastně chvíličku sám, než jsem našel ještě další podporovatele. A teď ty poslední dva roky mě postihlo několik pohrom, kdy umřel Honza, kterej se vždycky staral o ty poslední stránky, dělal tam nějaký nástěnky. A minulej pátek mi umřel poslední redaktor, kterýho jsem měl, David. Takže momentálně mám takový smutný období. Teď jsem opravdu sám. Ale tak já se toho nebojím, protože zatím ta ambice vydávat Nájezd pořád je. Zároveň jsou lidi, který ho čtou.

Nájezd je silně spojen s uměním a literární tvorbou. Co jsi studoval?

Biomedicínské inženýrství na ČVUT. Techniku. Právě asi proto, že jsem studoval techniku, tak mě teď zajímá ta literatura. Asi to je kvůli tomu.

Máš nějakou inspiraci, která tě donutila začít s vydáváním časopisu?

Jo mám. Tím, jak mě David, kterej mě vlastně podporoval od třetího roku Nájezdu, od toho čísla sto padesát a vejš, tak on mě seznámil s tvorbou undergroundovýho umělce Jiřího „Svině“ Fialy, a on si taky vydával takovýhle ziny. Ten jeden z nich byl v podstatě až za hranicema vydávání, že to bylo až moc divoký. Ale to byl rok devadesát jedna, divokej to rok. Já jsem ty jeho ziny graficky čistil. Neboť to bylo psaný na stroji a bylo tam spousta průklepů. A tím, jak jsem každý písmenko vyměňoval a každý slovo četl aspoň pětkrát, tak jsem si řekl „Tak tohle zvládnú taky.“ No a takhle to začlo. První knížka, co jsem vydal, ještě pod pseudonymem, tím sice byla poznamenaná, ale pak jsem začal psát do toho Nájezdu.

Kolik času ti to zabírá? Asi musíš neustále myslet na to, co bude příspěvkem.

Musím na to myslet. Dokonce jsem si pořídil i foťák, že když už jsem na akci, nemusím koukat na ostatní, co nafotili, a můžu si to nafotit sám. To je jedna věc. A vlastně ty první tři roky, to jsem zkoumal svý vzpomínky, myšlenky a tak dále, a pak jsem se naučil věcně popsat i takový mejdany, kdy se člověk zeptá lidí a oni řeknou „Bylo to dobrý.“ „A co dál?“ „No bylo to skvělý.“ A z toho se něco špatně napíše. Naučil jsem se ale věcně popsat, jak to asi mohlo vypadat.

...A teď píšu recenze, v podstatě na koncerty. Kolik mi to trvá času? Mám těch článků rozepsanejch dost. Takže od každýho něco. V podstatě mi to trvá tejdén, ale když se zapřu, tak za den to je hotový. No ale když to chci propracovat, tak třeba tejdén, čtrnáct dní.

Proč Nájezd existuje i v digitální podobě?

To je jednoduchý. Ten archiv je na stránkách, aby si člověk mohl Nájezd vytisknout kdekoliv v Čechách. Takže vychází pro lidi, co jsou ze severních Čech, některý jsou z Moravy, severní Moravy. A prostě kamarádi po celý republice, dá se říct. No ale co říkám, ta hlavní myšlenka je, že ten tištěnej Nájezd musí bejt lepší než ten digitální. To to pak člověk musí natáčet, nebo tam jsou nějaký leporela, že to člověk otočí a vyskočí na něj nějaká příšera.

...A ještě musím ukázat Nájezd 500, kdy jsem si říkal, že když to je takové kulaté výročí, to je prostě blbost to psát na papír. Ten Nájezd vyšel na tričku. To jsou články z Nájezdu a každé si mohl udělat tetování jako vlastní časopis. Jsou tam básničky, jsou tam soutěže, nějaký obrázky.

Viděla jsem plakát na nějakou akci, která byla v Barré.

Jo to bylo vono. Tam byla spousta nálepek a byla tam taková ta tetovací party. A člověk si dá na tričko jedno logo, a pak by to chtělo ještě jedno, druhý, třetí, čtvrtý. A pak už kolem půlnoci tam chodili všichni v těch zvláštních tričkách a mikinách. To bylo hodně vtipný.

Jak tě ovlivnilo zavření hospody Barré?

Ovlivnilo mě to tak... první věc, že jsem si uvědomil, proč ten Nájezd potřebuju, a to byl covidovej lockdown. Člověk sedí doma a sice má nějaký nápady, ale nemá ty lidi, který by mu to nějakým způsobem ohodnotili, nebo řekli „To je blbost“ nebo „Ještě by to něco chtělo.“ Nebylo to komu říct. A ten důvod je ten, že já, když něco napíšu, tak potřebuju zpětnou vazbu. A když byly zavřené hospody, tak to nikde nešlo. Přes telefon, to je nic moc. A to bylo tři čtvrtě roku, kdy vlastně Nájezd nevycházel. Tam se porušila ta tradice deníků. Ale protože nebylo kde by vycházel, protože hospody byly zavřené. Takže když už se tušilo, že bude konec Barréčka, už jsem rozhazoval sítě, kde by se tahle máničkovská sebranka mohla potkávat. Až teprve měsíc a půl na to jsem našel právě tady Zahradu a scházíme se tady. Jsme tady ještě pořád nový. Takže ovlivnilo mě to hodně, ale už jsem věděl, jaký to je. A největší zkušenost byl ten lockdown, kdy jsem vlastně zjistil, že tu hospodu opravdu potřebuju.

Jste na sociálních sítích?

My jsme se velmi záhy rozhodli, že na facebook s Nájezdem ne. Že sice vznikla stránka Nájezdová, ale za tejdén jsme ji zrušili. Že to prostě musí vycházet undergroundově, papírově.

...Tady je taková informace, že jsem zjistil, že někdo ten Nájezd prodává. Tak jsem si říkal: „Tak to ne.“ To je reklama na to, jak si člověk může sám udělat časopis na koleně, a ten princip je to, že má být zdarma. Ono koneckonců dvacet čísel je dvacet korun, nákladově. Když člověk sežene dobrou tiskárnu, tak se dostává s tiskem i na padesátník. Všeho všudy třicet korun, to není ani pivo.

Přemýšlel jsi někdy o tom, zajít s Nájezdem na nějaké festivaly? Anarchistické třeba?

Tam jsme byli taky, na Anarchistickým knižním festivalu. Tenhle rok ne, to jsme hráli někde jinde, ale když to bylo ještě tehdy na Klinice. Kamarád David tenkrát nemohl dopat, tak jsme tam šli asi o půl desátý. A lidi se teprve probouzeli. A ať můžeme vystavovat, tak nás pustili do hlavní místnosti a tam jsme si obsadili stůl. A vedle nás se pak museli tisknout nějaký celoevropský nakladatelství týhle literatury. A my tam s Nájezdem jako největší amatéři s pěti knížkama, spoustou časopisů, jsme tam byli mezi nima. Ostatní museli být venku a krčili se u stolů. Což vo to, nám by to taky stačilo, ale tím, že jsme tam přišli takhle brzo, jsme si mohli vybrat.

...Ale jo, s těma knížkama taky jezdím po festivalech. Ale ne, že bych si tím chtěl vydělávat. Je to prostě setkávání těch vydavatelů a jdu si udělat hezkej večer nebo hezký odpoledne. Člověk potká nové lidi, a tak dále.

Co vydáváte za knížky?

Ono to vzniklo tak, že třeba když je to dílo delší, než co by se vešlo do Nájezdu, protože to je jenom á čtyřka, tak se vydá nějaká malá knížečka, ale byly i větší, a tam se vydá větší dílo. Jinak je to taková vizitka kamarádům a je to taky pořouchlej dar – když někdo píše jenom do šuplíku, tak mu dá člověk dárek, že se stane básníkem. Neboť mu vydá knížku.

Tohle už je taková profesionální práce, vazba. (knížka)

Pořád to je Nájezd. V tý sebrance mániček jsou nějaký tři čtyři tiskaři, dva sazeči a grafici. Takže vlastně mám hodně kamarádů, který v těch knížkách dělaj. A co jsem studoval tu vysokou školu, tak jsem se právě naučil vazbu, na diplomovou práci. A tam jsem se vlastně naučil s LaTeXem, a proto jsem se přivinul k těm

open source nástrojům, aby to mohl opravdu dělat každé. Je sice hezký, že bych to mohl dělat v nějakých hezčích placených nástrojích, ale to není vono. A jak jsem se to naučil, snažím se to dělat tak, aby to bylo prezentovatelný, jako nějaká vizitka.

V současné době vychází hodně výtvarných zinů a ziny se vyrábí i na školách.

Těch zinů, co vycházej na školách, těch je teda opravdu moc. V minulým Nájezdu byly nějaký básničky. Kamarád dělal právě básničky pro děti. Ale on s tím chodil na Jedličkův ústav, kdy tam slepým dětem popisoval, jak vypadá ryba, jak vypadá delfín... Byly to vlastně hádanky. Lidi, co to četli, tak to používali ještě ve školách. I ti, co byli učitelé, to použili.

... Ten Nájezd je vlastně o tom, že než přijdou kamarádi, tak si člověk může něco málo přečíst. Aby bylo nějaký téma. Možná se snažím, aby tam nějaká informace byla. Netvrdím, že je to nutný, ale takhle to umím a to tam je. Ale když tam bude prostě nějakéj příběh, lyrickej, epickej, tak nevádí.

Jednu dobu, když to bylo nejhorší, tak jsem kamarádům, který ode mě v Barréčku žebrali drobný, říkal „Jeden verš, jedna koruna.“ Jenom ten jeden kamarád se nějak zaseknul, a napsal mi devadesát veršů. Pravda, dvě hodiny s ním nebylo moc do řeči, ale devadesát veršů... Tak dostal stovku jako že dobrý. To mě třeba pobavilo. Pak už od té doby jsem říkal: „mám maximálně dvacku.“

... Člověk může najít jenom to, co někdo zanechá. A aby bylo co zanechat, tak je potřeba to sepsat. O nějaký akci, která kdysi byla, tak dokavad se o tom nenapíše, tak o tom nikdo neví. To prostě vezme čas, takovýhle věci. Já se snažím, aby se to zaznamenalo. A ten Nájezd je nějakéj deníkovej zápis na týdenní bázi, vlastně jak ta subkultura U Krále Jiřího, kde to začínalo, tak jak si vede. Ale ten Nájezd už to přerostl. Už je to vydavatelství. Umí to i nahrávat, vyrábět cédéčka. Už to je něco víc. Že už tím přerostl tu subkulturu, ale mám pro ni slabost. Takhle to řeknu.

Příloha 11

Elektronická prezentace zinu *Přeludy*

Tato příloha je k práci přiložená jako samostatný soubor.